

Киното като учебна среда

Модел, уроци и рефлексии
за учене през образи

*Киното е особено
среда, защото
различни изкуства
литература,
живопис, театър,*

*ценна образователна
събира в себе си
и езици –
фотография, музика,
звук, движение,
монтаж.*

СЪСТАВИТЕЛ

Даниел Симеонов, ръководител на иновативната практика в ОБУ „Неофит Рилски“, с. Дерманци

ДИЗАЙН И ОФОРМЛЕНИЕ

Елена Гамалова

МЕТОДИЧЕСКИ ПАРТНЬОР

Сдружение „Арте Урбана Колектив“ — Ралица Асенова, Еви Карагеоргу

 arteurbanacollectif.com

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПЛАТФОРМА

CinEd — European Film Education Platform

 cined.art

УЧИЛИЩЕ

ОБУ „Неофит Рилски“, с. Дерманци, обл. Ловеч

 [ОБУ „Неофит Рилски“](#)

ИНОВАЦИЯТА СЕ РЕАЛИЗИРА С ПОДКРЕПАТА НА

Министерството на образованието и науката

 [Национална програма „Иновации в действие“](#)

ИЗДАНИЕ

2026 г. · Първо издание

Съдържание

01

Въведение

Как един филм се превръща в учебна среда за цяло училище.

02

Защо кинообразование

Концепция, методология и педагогически смисъл на срещата с киното.

03

Как работи моделът

Структура и педагогическа логика на кинообразованието.

04

Работа с филми

Педагогически цикъл, три типа задачи и рефлексия.

05

Екипно преподаване

Съвместно планиране и входни/изходни нива.

06

Финални изяви

Публичност на ученическия труд и споделено преживяване.

07

Филмите

Седем филма, седем входа към света на детето.

Добри практики

08

Уроци, задачи и педагогически решения.

Учителски рефлексии

09

Гласове от класната стая — какво ни изненада.

Диагностика

10

Как проследявахме промяната — входни, междинни, изходни нива.

Умения на 21. век

11

Цели, индикатори и източници за проверка.

Иновацията като споделен процес

12

Училище, партньори, учители, ученици и родители заедно.

Кинообразование и PISA

13

Творческото мислене като международна компетентност.

След прожекцията

14

Заключителни думи от ръководителя на иновацията.

01

Въведение

Как един филм се превръща в учебна среда
за цяло училище

Настоящата книжка представя част от работата по училищната иновация „Кинообразование за граждански умения – сътрудничество, рефлексия и учене“, одобрена от Министерството на образованието и науката. Иновацията се реализира в ОБУ „Неофит Рилски“ – с. Дерманци и обхваща учениците от 1 до 7 клас.

В основата ѝ стои разбирането, че киното може да бъде не само изкуство, а и силна образователна среда – пространство за разговор, наблюдение, въпроси, сътрудничество и осмисляне на света. Чрез работа с филми, дискусии, творчески задачи и рефлексия учениците развиват граждански умения, умения за учене, критическо мислене и способност да работят заедно.

Ученици подреждат и залепват кадри от филм в класната стая

Иновацията се реализира в партньорство със сдружение „Арте Урбана Колектив“ и европейската програма **CinEd**, чиито филми и педагогически подходи са важна основа за разработването на учебните дейности. Книжката събира част от създадените уроци, задачи и добри практики, за да покаже как кинообразованието може да се превърне в устойчив и споделим модел за учене.

02

Защо кинообразование

Концепция, методология и педагогически
смисъл на срещата с киното

Ралица Асенова, Сгружение „Арте Урбана Колектив“

— Кинообразование в училище: методология и педагогически смисъл

Методологията на европейската програма **CinEd**, върху която стъпва тази училищна иновация, предлага не просто достъп до значими филми от европейското кино, а цялостен педагогически подход към гледането, обсъждането и преживяването на кино в училищна среда. В този подход филмът не е илюстрация към урок, нито средство за запълване на учебно време, а произведение на изкуството, което отваря пространство за наблюдение, разговор, въпроси, интерпретация и лична позиция.

Упражнение по визуално наблюдение и откриване на лична гледна точка

В основата на кинообразованието стои разбирането, че срещата с филма не трябва задължително да води до един-единствен „правилен“

отговор. Напротив – смисълът е учениците да се научат да гледат внимателно, да разпознават детайли, да свързват видяното със собствения си опит, да изразяват гледната си точка и да влизат в диалог с другите. Така разговорът след прожекцията се превръща в съществена част от ученето – не като проверка на разбирането, а като възможност за споделяне, аргументиране, съмнение и откриване на нови смисли.

Киното е особено ценна образователна среда, защото събира в себе си различни изкуства и езици – литература, фотография, музика, живопис, театър, звук, движение, монтаж. Именно тази негова многопластовост го превръща в естествена основа за интердисциплинарно учене. Чрез филмите учениците се срещат едновременно с образи, истории, пространства, характери, социални ситуации, културни различия и морални избори. Това създава възможност учебният процес да излезе отвъд тясното предметно знание и да се насочи към по-широко разбиране на света.

В часовете по кинообразование учениците постепенно изграждат основна визуална и културна грамотност. Те се запознават с понятия като образ, кадър, план, сцена, звук, монтаж, гледна точка, ритъм и пространство. Тези понятия не се въвеждат само теоретично, а

се преживяват чрез гледане, обсъждане и практически задачи. Учениците започват да разбират, че всеки филмов избор носи смисъл – къде е поставена камерата, какво остава извън кадъра, как звучи тишината, какво променя музиката, как светлината влияе върху усещането за герой или ситуация.

Така киното се превръща в език, чрез който децата започват да четат света по нов начин. Те се учат да наблюдават, да сравняват, да откриват връзки, да формулират въпроси и да разпознават своята субективна гледна точка. Това е особено важно в съвременна среда, в която учениците ежедневно са заобиколени от огромно количество образи, но рядко имат време и инструменти да ги осмислят. Кинообразованието им дава именно такъв инструментариум – не за пасивно гледане, а за активно разбиране.

Кинообучението по своята същност е рефлексивен процес. То засяга не само учениците, но и учителите, които работят с тях. Учителят не е просто посредник между филма и класа, а фасилитатор на преживяване, разговор и смисъл. В този процес той също наблюдава, пита, адаптира, търси нови подходи и рефлектира върху собствената си педагогическа практика. Затова кинообразованието естествено насърчава професионалното сътрудничество между учителите, съвместното

планиране, наблюдението на уроци и даването на обратна връзка.

Практическите дейности, свързани с филмите, могат да бъдат много разнообразни. Учениците могат да работят с отпечатани кадри, да пишат писмо до герой или режисьор, да пресъздават диалог, да измислят продължение на сцена, да създават плакат, да заснемат кратко упражнение, да правят колаж, визуална поема, радио предаване или групова презентация. Всяка от тези задачи превръща филма в отправна точка за активно действие, а учениците – в създатели, тълкуватели и съавтори на смисъл.

Особено важен елемент в нашата иновация е връзката между кинообразованието и развитието на граждански умения. Филмите поставят учениците пред ситуации, свързани с общност, различие, справедливост, принадлежност, отговорност, избор и съпричастност. Чрез тях децата могат да говорят за сложни теми по достъпен и защитен начин – през история, образ и персонаж. Това им помага да се поставят на мястото на другия, да разпознават различни гледни точки и да формулират собствена позиция.

Заниманията с кино насърчават и кооперативната работа. Много от задачите изискват учениците да обсъждат, да разпределят роли, да вземат общи решения, да представят резултат и да оценяват процеса. По този начин киното

става среда за упражняване на сътрудничество – не абстрактно, а през реална обща работа. Учениците се учат да слушат, да предлагат, да отстъпват, да аргументират и да поемат отговорност към груповия резултат.

В този смисъл кинообразованието развива едновременно културна, визуална, емоционална, социална и гражданска грамотност. То подпомага комуникационните и презентационните умения, развива критическото мислене, стимулира въображението и създава условия за по-свободно себеизразяване. Учениците неусетно започват да назовават емоции, да осмислят преживявания, да разпознават детайли и да говорят за тях с по-голяма увереност.

Именно затова киното в училище не е допълнителна украса към учебния процес, а възможност за дълбоко педагогическо преживяване. То създава общ език между ученици и учители, между изкуство и знание, между личен опит и социален свят. В контекста на иновацията *„Кинообразование за граждански умения – сътрудничество, рефлексия и учене“* този подход се превръща в основа за изграждане на училищна култура, в която гледането, мисленето, споделянето и създаването вървят заедно.

— Как гледаме кино: култура на прожекцията

Кинообразованието започва още преди самото гледане. За да може

филмът да бъде преживян пълноценно, е важно учениците постепенно да изградят култура на прожекцията – внимание, уважение към останалите, концентрация и разбиране, че филмът е общо преживяване.

В този контекст беше създаден визуален ресурс с основни правила за гледане на филм: без храна и напитки по време на прожекцията, посещение на тоалетна преди началото, изключен звук и вибрация на телефоните, гледане на филма и финалните надписи до край. Тези правила не се въвеждат само дисциплинарно, а като част от разбирането, че гледането на кино изисква внимание, потапяне и уважение към труда на хората, създали филма.

Към ресурса е добавена и кратка рамка за първи разговор след прожекцията, вдъхновена от подхода на Ален Бергала. Тя насърчава учителя първо да даде думата на учениците – за техните спонтанни впечатления, емоции и запомнени сцени – преди да премине към структуриран анализ. Така разговорът започва от личното преживяване и постепенно се развива към наблюдение, интерпретация и критическо мислене. Този тип ресурс подпомага учителите в създаването на среда, в която филмът не се *„консумира“*, а се гледа внимателно, преживява се заедно и се превръща в начало на разговор.

Как гледаме прожекция?

Четири правила, до които учениците стигат сами — и които превръщат гледането в общо преживяване

01

Не ядем и не пием

Храната и напитките пречат на останалите — губи се концентрация и потопяването в историята.

02

Ходим до тоалетна преди прожекцията

По време на филма се излиза само ако е наложително — по един.

03

Изключваме звука и вибрацията на телефоните

Най-добре в самолетен режим. Ако се налага ползване на телефон — извън залата.

04

Гледаме филма и надписите до края

Всеки филм завършва с надписи — това са хората, които са работили върху филма, и е важно да ги уважим.

Насочете децата сами да стигнат до тези правила — нека ги напишат красиво и ги поставят на видно място в класната стая.

Интуитивен подход при дискусията след филм

Четири стъпки, през които разговорът тръгва от личното преживяване, преди да стигне до анализа

01

Първо думата на учениците

Дайте първо думата на учениците — нека споделят спонтанните си впечатления и емоции.

02

Личният поглед

Насърчавайте личния поглед — няма правилни и грешни отговори, всеки реагира различно.

03

Отложен анализ

Отложете анализа за по-късно — първо е важна интуицията, после идват структурата и критическото мислене.

04

„Сцената, която помня“

Използвайте „сцената, която помня“ — лесен начин учениците да влязат в разговор.

Ако трябва да изберете един кадър за плакат — кой?

Представете си филма, разказан от гледната точка на друг персонаж.

Каква беше първата ви мисъл, когато филмът свърши? Някой запомни ли първата сцена?

03

Как работи моделът

Структура и педагогическа логика на
кинообразованието в училище

Иновацията е изградена като цялостен модел за работа с кино в училище, а не като поредица от отделни прожекции. Всеки клас работи с предварително подбрани филми, около които се разработват различни типове уроци, задачи, дискусии, практически дейности и форми на рефлексия.

— Основни принципи на работа

- Киното се разглежда като учебна среда, а не само като средство за онагледяване.
- Филмът е отправна точка за разговор, наблюдение, въпроси, лична позиция и съвместна работа.
- Учениците не търсят един „правилен“ отговор, а се учат да гледат внимателно, да аргументират мнение и да слушат различни гледни точки.
- Уроците са свързани с конкретни филми, кадри, сцени, звуци, ситуации и теми.
- Работи се през преживяване, обсъждане, практически задачи и рефлексия.
- Учителите планират, провеждат и анализират дейностите в екип.
- Процесът се проследява чрез входни, междинни и изходни нива.

Разговор след филма - всяко мнение намира видим знак

— Киното като учебна среда

В основата на модела стои идеята, че гледането на филм в училище трябва да бъде осъзнато педагогическо преживяване. Затова прожекциите се случват в подходяща среда – максимално затъмнена класна стая или друга училищна зала, проектор и звук – която създава концентрация, внимание и усещане за среща с произведение на изкуството.

Киното се използва като пространство за наблюдение на образи, герои, ситуации и детайли; разговор за ценности, избори, правила, различия и общност; развитие на визуална и културна грамотност; създаване на връзки между филма и личния опит на учениците; творческо изразяване чрез образ, текст, звук, движение и колаж; и изграждане на умения за сътрудничество и рефлексия.

04

Работа с филми

Педагогически цикъл, три типа задачи и
рефлексия

Всеки клас работи с няколко филма през учебната година. Около всеки филм се изгражда малък педагогически цикъл, който включва:

- подготовка за срещата с филма;
- прожекция или работа с откъси;
- първоначална дискусия и споделяне на впечатления;
- задачи, свързани с киноезика;
- задачи, свързани със сътрудничество;
- задачи, свързани с граждански умения;
- рефлексия върху преживяното и наученото;
- създаване на краен продукт или представяне.

Работа с кадър, в която смисълът се търси заедно.

Ученици разглеждат и подреждат кадри от филма по дадена задача

Така филмът не остава еднократно преживяване, а се превръща в основа за поредица от учебни ситуации.

— Трите основни типа задачи

Моделът работи с три основни типа педагогически задачи. Те дават ясна структура на учителите и позволяват уроците да бъдат разработвани, споделяни и мултиплицирани.

• Педагогическа задача CinEd

Този тип задача е свързана с киноезика и начина, по който филмът създава смисъл. Учениците работят с кадри, сцени, звук, планове, монтаж, светлина, пространство, атмосфера и гледна точка. Целта е учениците да се научат да „четат“ филма – не само какво се случва в историята, а как е направено, какво внушава и как въздейства.

Примерни акценти: анализ на кадър; работа с плакат; сравнение на сцени; наблюдение на звук и тишина; проследяване на герой; избор на значим образ; създаване на визуална интерпретация.

• **Задача за сътрудничество**

Този тип задача поставя акцент върху работата в екип. Учениците създават общ продукт, разпределят роли, вземат решения, обсъждат различни идеи и се учат да носят отговорност към груповия резултат. Целта е сътрудничеството да не бъде само формално „работене по групи“, а осъзнат процес, в който всеки участник има принос.

Примерни акценти: работа по малки екипи; разпределяне на роли; създаване на плакат, колаж, сцена или презентация; обсъждане на различни предложения; вземане на общо решение; представяне на резултата от името на групата; рефлексия върху това как е протекла съвместната работа.

• **Задача за граждански умения**

Този тип задача свързва филма с важни социални и граждански теми. Учениците обсъждат въпроси, свързани с правила, справедливост, различия, принадлежност, отговорност, общност, личен избор и уважение към другия. Целта е филмът да отвори безо-

пасно пространство за разговор по теми, които често са сложни, но важни за живота на учениците.

Примерни акценти: поставяне в ролята на герой; обсъждане на морален избор; работа по казус; разговор за правила и отговорности; разпознаване на различни гледни точки; връзка между филмова ситуация и реалния живот; формулиране на лична позиция.

— **Рефлексия**

Рефлексията е задължителна част от модела. Тя помага на учениците да осмислят не само какво са видели, но и какво са почувствали, разбрали, създали или променили в начина си на мислене.

Рефлексията може да бъде:

- **Устна** – чрез разговор и споделяне
- **Писмена** – чрез кратки отговори, работни листове или лични текстове
- **Визуална** – чрез рисунка, схема, колаж, плакат или работа с кадри
- **Творческа** – чрез сцена, подкаст, визуална поема, презентация или друг продукт

Основната цел е учениците да се научат да назовават преживяванията си, да правят връзки и да осмислят собственото си участие.

05

Екипно преподаване

Съвместно планиране и проследяване на входни, междинни и изходни нива

Важна част от модела е работата в екип между учителите. Уроците се планират, обсъждат и реализират съвместно, като това позволява:

- по-богат педагогически поглед;
- по-добро разпределение на ролите в часа;
- подкрепа при работа с групи;
- обмен на идеи и добри практики;
- взаимна обратна връзка;
- по-устойчиво развитие на иновацията.

Екипното преподаване е важно не само за учениците, но и за професионалното развитие на учителите.

— Входни, междинни и изходни нива

За да се проследи развитието на учениците, моделът включва входни, междинни и изходни нива. Те не измерват само знания за кино, а по-широк напредък в ключови умения.

Проследяват се умения като:

- Рефлексия
- Работа в екип
- Комуникация
- Критическо мислене
- Граждански компетенции
- Умения за учене
- Визуална грамотност

Учителка подкрепя ученик по време на упражнение за доверие по филма „Аники Бобо“

Тези инструменти дават възможност процесът да бъде наблюдаван, анализиран и подобряван през годината и са представени подробно в глава 10 на настоящото издание.

06

Финални изяви

Публичност на ученическия труд
и споделено преживяване

Финалните изяви са важна част от модела, защото дават публичност на ученическия труд и превръщат ученето в споделено преживяване. Те могат да включват: представяне на проекти; прожекции; изложби с плакати и визуални продукти; ученически презентации; разговори с родители и гости; рефлексии върху филмите и задачите.

Финалната изява не е просто „край“ на работата, а момент, в който учениците показват какво са преживели, какво са създали и как са се променили.

Ученици представят последователност от кадри, чрез които изграждат обща история

Изложба и представяне

— Какво прави модела устойчив

Моделът е устойчив, защото всяка дейност оставя следа: разработен урок; работен лист; снимков материал; ученически продукт; рефлексия; инструмент за оценяване; педагогическа бележка от практиката.

Така в края на учебната година се създава обща банка от уроци, ресурси и добри практики, които могат да бъдат използвани от други учители и училища. Само част от тях са представени в настоящата книжка.

Нашите малки светлилки – емоции, добрина и приятелство в киното

35–40 мин.

1 Откриване 5 мин.

- **Учителят:** „Добре дошли на нашето финално събитие по кинообразование! През годината гледахме филми, чрез които научихме повече за емоциите, за добрината и за това колко е важно да си помагаме. Днес ще ви покажем какво научихме.“
- Децата помахват или поздравяват с кратко „Здравейте!“

2 Прожекция и кратки впечатления 8–10 мин.

- Пускат се откъси от филмите: „Първият учебен ден“ – 19 мин. 50 сек. до 23 мин. 40 сек.; „Малка светлинка“ – 25 мин. 00 сек. до 26 мин. 25 сек.
- След всеки откъс 2–3 деца казват кратко изречение: „Героят беше тъжен, защото...“
- „Хареса ми, че си помогнаха...“

3 Творческо представяне 10 мин.

- Учениците показват плакатите и рисунките, създадени в уроците.
- **Учителят:** „А сега нашите малки артисти ще ви покажат своите творби.“
- Всяка група или отделни деца казват по 1–2 изречения: „Нашата рисунка показва приятелство.“
(**Учителят:** В кои филми го имаше приятелството?)
- „Ние нарисувахме как помагаме на съученик.“
(**Учителят:** Как си помагаме?)

4 Игра „Малките светлилки“ 7–8 мин.

- Всеки ученик получава хартиена звезда/лампица.
- **Учителят:** „Напишете или нарисуйте на вашата светлинка един добър жест, който искате да направите за съученик.“
- Децата залепват светлинките на голямото табло „Нашият клас свети заедно“.
- Кратък коментар: „Виждате ли колко светло стана, когато всички добавихме нашите светлилки?“

5 Закриване 5 мин.

- **Учителят:** „Киното ни учи да разпознаваме емоциите, да бъдем добри и да си помагаме. Вие сте нашите малки светлилки и с вас училището е едно по-добро място.“
- Всички деца заедно казват: „Силни сме, когато сме заедно!“
- Аплодисменти и възможност за снимки пред таблото.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Проектор и екран · Кратки откъси от филмите · Плакати и рисунки от уроците · Хартиени звезди/лампици, пастели, лепило · Голям картон за табло

Нашата филмова година: учим чрез кино, живеем като общност

Място: училищният киносалон

1 Фотоизложба в киносалона

Подредени кадри от задачите през годината, всяка снимка със заглавие и кратко обяснение, написани от учениците. Това създава атмосфера, в която родителите и гостите могат да разгледат визуалните „следи“ от ученическата работа преди и след прожекцията.

2 Рефлексивен кръг с учениците

- След кратко представяне на изложбата, децата сядат в кръг и отговарят на няколко прости въпроса: *„Кое ми хареса най-много през годината?“*
- *„Какво научих за себе си и за другите чрез филмите и задачите?“*
- *„Какво бих искал да продължим догодина?“*
- Родителите и гостите могат да слушат, а накрая също да споделят впечатления.

3 Обща задача: „Нашето заглавие за годината“

- Учениците и родителите се разделят по малки смесени групи (1–2 деца + 1–2 родителя).
- Всяка група получава лист А4 и цветни маркери.
- **Инструкция:** *„Ако нашата филмова година беше филм – какво заглавие бихте ѝ дали? Нарисувайте или напишете това заглавие на листа.“*
- След 5–7 минути всички листи се събират и залепват на едно табло/стена в киносалона – получава се *„Стената на нашите заглавия“*.
- Накрая 2–3 групи по желание представят своето заглавие с едно изречение.

4 Финал: „Аплодисменти за нашата филмова година!“

- След като всички заглавия са поставени на *„Стената на нашите заглавия“*, събитието завършва с обща снимка пред таблото и кратко послание от учениците към родителите и гостите:
„Благодарим, че бяхте част от нашето кино-пътешествие! Продължаваме да учим, да мислим и да мечтаем – заедно.“
- Изход с музика от любим филм на класа и малка почерпка.

07

Филмите

Седem филма, седem Входа
към света на детето

Филмите в тази иновация не са избрани случайно. Всеки от тях отваря различен вход към света на детето – училището, приятелството, правилата, страха, общността, природата, различието, свободата, отговорността. Затова в часовете по кинообразование филмът не е просто съдържание, което се гледа, а отправна точка за разговор, задача, сътрудничество, гражданско осмисляне и рефлексия.

За учениците от 1. до 4. клас работихме с филми, които поставят детето в центъра на разказа – неговото любопитство, въображение, отношения с другите и среща със света. За учениците от 5. до 7. клас филмите отварят по-сложни теми, свързани с порастването, семейството, личната позиция, принадлежността и свободата.

За 1.–4. клас

- „Първият учебен ден“ / „Малка светлинка“
- „Аники Бобо“
- „Синият тигър“

За 5.–7. клас

- „Подслон“
- „Духът на кошера“
- „400-те удара“

Всеки филм е разглеждан **не само** през сюжета, а и през своя киноезик – кадър, звук, движение, пространство, ритъм, гледна точка. Около филмите са разработени **педагогически задачи** **CinEd**, **задачи за сътрудничество**, **задачи за граждански умения и форми на рефлексия**.

Ученичка снима по време на практическа задача

Първият учебен ден

Rentrée des classes

1956 • Франция • 24 мин. • CinEd

Режисьор: Жак Розие

Сценарий: Жак Розие, Мишел О'Глор

С участието на: Рене Боглио, Мариус Сумиан

📖 1.-4. клас

Основни теми: училище, любопитство, игра, природа, свобода, детско приключение, първи срещи със света

В малко селце във френската провинция, на първия учебен ден, едно момче хвърля ученическата си чанта в реката заради бас. Опитът да я извади го отвежда към неочаквано приключение – извън класната стая, но много близо до света на детското любопитство, свободата и откриването.

КАКВО ОТКЛЮЧВА В УЧЕНИЦИТЕ?

Филмът дава възможност децата да говорят за училището не само като място за правила, а и като пространство на преживяване, очакване, страхове и открития. Той отключва разговори за това как започва една учебна година, какво означава да напуснеш познатото, какво ни привлича в природата и как понякога една малка постъпка може да се превърне в голямо приключение.

РАЗВИВАНИ УМЕНИЯ

визуално наблюдение, разказване по образи, емоционална рефлексия, говорене за личен опит, свързване на филмова ситуация с реална училищна среда, начални умения за интерпретация.

Малка светлинка

Petite lumière

2003 • Франция, Сенегал • 15 мин. • CinEd

Режисьор: Ален Гомис

Сценарий: Ален Гомис

С участието на: Аси Фал

📖 1.-4. клас

Основни теми: любопитство, въображение, видимо и невидимо, детско мислене, светлина, свят, въпроси

Фатима е осемгодишно момиче, което открива, че лампичката в хладилника угасва, когато вратата се затвори. От този малък въпрос започва голямо детско философско пътешествие: продължава ли светът да съществува, когато ние не го виждаме?

КАКВО ОТКЛЮЧВА В УЧЕНИЦИТЕ?

Филмът провокира децата да задават въпроси, които нямат лесен отговор. Той ги насърчава да мислят за това как виждаме света, какво означава да вярваме в нещо, което не е пред очите ни, и как детското любопитство може да бъде начало на философско мислене.

РАЗВИВАНИ УМЕНИЯ

задаване на въпроси, устна рефлексия, изразяване на хипотези, слушане на различни гледни точки, работа с образ и светлина, развитие на въображение и критическо мислене.

Аники Бобо

Aniki Bóbo

1942 • Португалия • 68 мин. • CinEd

Режисьор: Мануел де Оливейра

Сценарий: Мануел де Оливейра

С участието на: Орацио Силва, Фернанда Матош, Антонио Сантош

🎓 1-4. клас

Основни теми: *приятелство, детска група, правила, ревност, страх, вина, отговорност, безопасност, справедливост*

В старите улички на Порто група деца играят, съперничат си, мечтаят и изграждат своя малък свят от правила, тайни и чувства. Карлитос се противопоставя на Едуардиньо, за да спечели вниманието на Терезиня. Един инцидент край железопътните линии променя отношенията между децата и поставя въпроси за вина, страх, приятелство и справедливост.

КАКВО ОТКЛЮЧВА В УЧЕНИЦИТЕ?

Филмът дава възможност да се говори за отношенията между децата, за натиска на групата, за личния избор и за последствията от действията ни. При работата с него учениците могат да свържат филмови ситуации с реални теми от своя живот – например безопасност на движението, правила в общността, доверие, обвинение и прошка.

РАЗВИВАНИ УМЕНИЯ

граждански компетенции, етична преценка, разпознаване на различни гледни точки, работа по казус, екипно обсъждане, аргументиране на позиция, рефлексия върху отговорността.

Синият тигър

Modrý tygr

2012 • Чехия • 90 мин. • CinEd

Режисьор: Петр Укронец

Сценарий: Тереза Хорватова, Петр Укронец · по мотиви от книгата на Тереза Хорватова

С участието на: Линда Вотрубова, Якуб Вюнш, Барбора

🎓 1.-4. клас

Основни теми: природа, градска среда, въображение, съпротива, грижа, общност, отговорност, екология

В град, управляван от безскрупулен кмет, старата ботаническа градина е застрашена от унищожаване, за да бъде заменена с увеселителен парк. Само появата на загадъчния Син тигър може да промени съдбата на това място. Йоханка и Матиаш трябва да защитят тигъра и градината от онези, които искат да ги унищожат.

КАКВО ОТКЛЮЧВА В УЧЕНИЦИТЕ?

Филмът отваря разговор за това какво означава да пазим място, което има значение за нас. Той свързва детското въображение с теми като екологична отговорност, гражданска позиция и защита на общото благо. Учениците могат да мислят за природата не само като фон, а като пространство, което има нужда от грижа и защита.

РАЗВИВАНИ УМЕНИЯ

гражданска ангажираност, екологично мислене, творческо изразяване, работа в екип, формулиране на позиция, визуална интерпретация, създаване на плакати и послания.

Подслон

2010 • България • 88 мин. • CinEd

Режисьор: Драгомир Шолев

Сценарий: Драгомир Шолев, Разван Ръдулеску, Мелиса де Рааф

С участието на: Цветан Даскалов, Янина Кашева, Силвия Герина, Ирене Ферейра, Захари Бахаров

📖 5.-7. клас

Основни теми: *семейство, поколенчески конфликт, идентичност, дом, принадлежност, правила, свобода*

Радо е дванадесетгодишно момче, което изчезва за два дни. Когато се връща у дома, с него идват и двама непознати младежи – част от свят, който родителите му не разбират. Една семейна вечеря постепенно се превръща в напрежната среща между поколения, ценности, страхове и различни представи за свобода.

КАКВО ОТКЛЮЧВА В УЧЕНИЦИТЕ?

Филмът провокира учениците да разсъждават върху отношенията между родители и деца, върху границите на свободата и върху нуждата всеки човек да бъде чул. Той позволява разговор за това какво означава да имаш място, където се чувстваш приет, и какво се случва, когато такова място липсва.

РАЗВИВАНИ УМЕНИЯ

критическо мислене, аргументирана позиция, емоционална интелигентност, рефлексия върху личен опит, работа с персонаж, обсъждане на конфликт и гледни точки.

Духът на кошера

El espíritu de la colmena

1973 • Испания • 99 мин. • CinEd

Режисьор: Виктор Ерисе

Сценарий: Виктор Ерисе, Анхел Фернандес-Сантос

С участието на: Ана Торент, Исабел Телерия, Фернандо Фернан Гомес, Тереса Химпера

🎓 5.-7. клас

Основни теми: въображение, страх, самота, детско възприятие, тишина, мистерия, свят на възрастните

В малко испанско село след прожекция на филма „Франкенщайн“ малката Ана започва да търси духа на чудовището. Нейното въображение, тишината на дома и неразбираемият свят на възрастните се преплитат в поетичен разказ за детското възприятие, страха, самотата и невидимите следи на историята.

КАКВО ОТКЛЮЧВА В УЧЕНИЦИТЕ?

Филмът насърчава учениците да наблюдават внимателно детайли, да тълкуват атмосфера, да говорят за страхове и вътрешни преживявания, които невинаги могат да бъдат назовани пряко. Той е подходящ за работа с визуална грамотност, символи и лична интерпретация.

РАЗВИВАНИ УМЕНИЯ

визуален анализ, рефлексия, тълкуване на символи, работа с атмосфера, изразяване на усещания, критическо мислене, уважение към различни интерпретации.

400-те удара

Les quatre cents coups

1959 • Франция • 99 мин. • извън програмата Cin  d

Режисьор: Франсоа Трюфо

Сценарий: Франсоа Трюфо, Марсел Муси

С участието на: Жан-Пиер Лео, Клер Морие, Албер Реме, Ги Декомбл, Патрик Офе

5.-7. клас

Основни теми: порастване, училище, семейство, свобода, несправедливост, бягство, личен избор, детска уязвимост

Антоан Доанел е момче, което трудно намира място между училището, семейството и света на възрастните. Неразбран, наказван и често оставен сам със своите въпроси, той търси свобода и собствен път. Филмът е един от емблематичните примери на френската Нова вълна и остава силна история за детството, властта, самотата и нуждата да бъдеш чул.

КАКВО ОТКЛЮЧВА В УЧЕНИЦИТЕ?

Филмът дава възможност за силен разговор за училищната среда, за отношението към децата, за това как възрастните разбират или не разбират детския свят. Учениците могат да разсъждават върху границите между наказание и подкрепа, между правило и справедливост, между бягство и търсене на себе си.

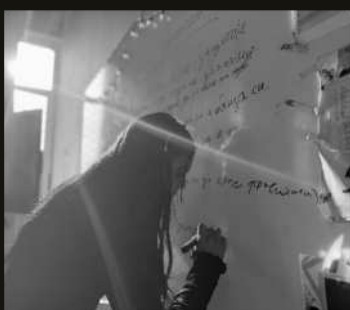
РАЗВИВАНИ УМЕНИЯ

граждански умения, критическо мислене, етична рефлексия, анализ на персонаж, работа с лична позиция, разбиране на различни гледни точки, дискусия за права, правила и отговорност.

08

Добри практики

Уроци, задачи и
педагогически решения

Този раздел не е пълен архив на всички реализирани дейности, а подбрана колекция от примери, които показват различни възможности за работа с филм в училище. Включените практики проследяват как един филм може да стане отправна точка за анализ на образ и звук, за разговор по граждански теми, за работа в екип, за творческо изразяване и за рефлексия.

Уроците са разработени от учителите по обща структура, така че да бъдат ясни, приложими и споделими. В тях се вижда не само какво са правили учениците, но и каква педагогическа логика стои зад задачата – какъв въпрос отваря филмът, какви умения развива дейността, какъв продукт създават учениците и как се осмисля преживяното.

Кинозалата е част от модела – място за гледане, наблюдение и разговор

В тази задача филмът се превръща в начало на нов разказ

Подбраните примери показват модела в действие: филмът като начало на разговор, задачата като пространство за сътрудничество, а рефлексията като начин учениците да свържат видяното със себе си, с другите и със света около тях.

— Важно уточнение към представените практики

Представените уроци са част от иновация в областта на кинообразованието и имат специфичен педагогически и методически контекст. Те не са замислени като изолирани „готови уроци“, които могат да бъдат приложени механично, без връзка с цялостния подход.

Иновацията стъпва върху европейската платформа и методология **CinEd**, която включва филми, педагогически досиета, работни материали и насоки за работа с ученици. За да бъдат гледани фил-

мите и да се реализират пълноценно част от задачите, е необходима регистрацията и достъп до платформата: **cined.art**

Представените практики са адаптирана версия на тази методология и работят най-добре при спазване на нейните основни принципи:

- Предварителна подготовка на гледането
- Работа с филмов откъс или цял филм в подходящ контекст
- Фасилитирана дискусия
- Използване на педагогически задачи и работни листове
- Връзка между филмовия образ, личния опит на учениците и по-широки теми
- Рефлексия след дейността

Работа в 1 клас върху образа на училището като общо място

Преди прилагане на практиките е препоръчително:

- Да се запознаете с философията и педагогическите материали на **CinEd**
- Да осигурите регистрацията и достъп до платформата
- При възможност – да преминете въвеждане в подхода или да се свържете с авторския екип за кратко представяне на модела

Прилагането на тези уроци без контекст може да ги сведе единствено до гледане на филм и изпълнение на отделна задача. Същинската им образователна стойност се проявява тогава, когато филмът стане повод за наблюдение, разговор, сътрудничество, рефлексия и осмисляне.

Емоции и приятелство: първи стъпки в училище и малките светлилки в нас

Изготвили: Иво Ангелов и Виолета Иванова

ВРЪЗКА С ФИЛМА

„Първият учебен ден“ показва първите преживявания на децата в училище – вълнението, любопитството и малките трудности, с които се сблъскват. „Малка светлинка“ разказва за топлината и добрината, които ни помагат да преодолеем трудностите и да не се чувстваме сами. И двата филма учат как чрез образи, звуци и изразения на лицата можем да разберем емоциите и да открием смисъла на приятелството и взаимопомощта.

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

Учителят избира по един кратък откъс от всеки филм (общо 5–7 мин.) и подготвя карти с емоции, цветни листи, пастели/моливи, ножици, лепило.

ХОД НА УРОКА

1 Въведение 5 мин.

Учителят пита: *„Как се почувствахте, когато дойдохте за първи път в училище? Какво е за вас светлинка, която ви радва или успокоява?“* Представя целта: да разберем как филмите показват чувствата и добрината.

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Учениците разпознават емоциите на героите във филмите и ги свързват със свои лични преживявания.
- Учениците назовават и показват как цветът, лицевите изразения и звуците предават чувства и настроение.
- Учениците осмислят значението на доброто отношение и взаимопомощта между съучениците.
- Учениците създават общ творчески продукт, изразяващ позитивни емоции и приятелство.

2 Гледане на откъси 4 мин.

Откъс от *„Първият учебен ден“* – внимание върху емоциите на децата при влизане в клас (2:06–2:50 и 5:38–6:10). Откъс от *„Малка светлинка“* – внимание върху жестовете на доброта и подкрепа (35:55–37:10). Учителят раздава картички с емоции на всяко дете. **Инструкция:** *„Докато гледате, помислете как разбирате емоциите на героите и кога се усеща доброта.“*

3 Разговор 5–6 мин.

Учителят показва стоп-кадри: *„Какво чувство виждате тук? Весело, тъжно, притеснено...“* – учениците отговарят чрез вдигане на карта-емоция. *„Кога героите си помагат?“* – учениците отговарят.

4 Групова дейност 15 мин.

Децата се разделят на 4 групи. Всяка група рисува или прави колаж от кадри: *„Моята светлинка в първия учебен ден“*. Групите изработват свои рисунки и ги залепват на общ плакат.

5 Споделяне 5–6 мин.

Представянето включва заглавие, кратко обяснение какво е нарисувано и защо е важно за групата (по едно изречение от всеки отговорник). Всяка група показва работата си и обяснява: *„Нашата светлинка е..., защото ни носи радост/сигурност.“*

КРИТЕРИИ ЗА УСПЕХ

а) децата могат да разпознаят и назоват поне две емоции във всеки филм; б) участват в групова дейност; в) създават рисунка/колаж, който предава преживяване от първия учебен ден или доброта като *„светлинка“*.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Проектор, екран · По един откъс от всеки филм · Карти с емоции · Цветни листи, моливи/пастели, ножици, лепило · Голям лист/флипчарт за общ плакат · Кадри от филми

КРАЕН ПРОДУКТ

Общ плакат *„Нашите светлинки в училище“* – колективна творба, съставена от рисунки/колажи на групите.

Прожекция в училищния киносалон

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- Коя емоция от „Първият учебен ден“ беше най-близка до вашата?
- Какво видяхте в „Малка светлинка“, което ви напомни за доброта и помощ?
- Как можем и ние в класа да бъдем светлинки/светлина един за друг?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Емоционална грамотност: разпознаване и назоваване на чувства. • **Медийна грамотност:** разбиране на начина, по който филмът показва емоции и ценности чрез образ и звук. • **Комуникация и сътрудничество:** работа в екип, споделяне на идеи, създаване на общ продукт. • **Граждански и ценностни компетентности:** уважение, доброта, взаимопомощ. • **Креативност:** изразяване на идеи чрез рисунка или колаж.

Учениците подреждат разпечатани кадри и си дават „пет“ след завършена задача

Как да намалим екологичния отпечатък на „бързата мода“

Изготвили: Лора Иванова и Теодора Кирилова

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Филмите показват как взаимната подкрепа и споделените усилия могат да помогнат за преодоляване на трудности – сътрудничеството и доверието са ключ към общи решения и успех. В *„Първият учебен ден“* природата става партньор за Рене, който рискува, изследва и открива. В *„Малка светлинка“* Фатима учи, че въображението може да промени възприятията дори когато сблъсъкът с реалността е труден. Това насърчава учениците при създаването на изделия.

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

На учениците се показват два кадъра от филмите: *„Малка светлинка“* – кадър №6 и №30; *„Първият учебен ден“* – кадър №17. Учениците се разделят в 4 екипа: два екипа от момичета изработват скрънчи, два екипа от момчета – тонка.

ХОД НА УРОКА

1 Роли в екипите (скрънчи)

Дизайнер – избира платовете и цветовете;

Майстор лепене – залепя ръбовете и тръбичката;

Декоратор – украсява ластичката с декоративни материали;

Презентатор – представя готовата ластичка.

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Повишаване на информираността на учениците за употребата на грехите и рециклирането.
- Търсене на решение на проблемите, свързани с *„бързата мода“*, посредством анализ на собственото потребление, проява на творчество и идентичност.
- Учениците научават как могат да преобразят увредени грехи в актуален, красив и годен за употреба артикул.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Метър · Лепило · Ластик ·
Платове · Ножица · Конец

КРАЕН ПРОДУКТ

Тонка и скрънчи

2 Роли в екипите (топка)

Дизайнер – избира платовете и реда на лентите;

Майстор лепене – залепя лентите около чорапа;

Асистент – подава ленти и инструменти, държи топката;

Презентатор – представя готовата топка.

3 Инструкции: скрънчи

1. Изрежи плат (40×8 см).
2. Сгъни и залепи на тръбичка.
3. Обърни тръбичката.
4. Прекарай ластика и завържи.
5. Залепи краищата.
6. Декорирай според вкуса си.
7. Презентирай пред класа.

4 Инструкции: топка

1. Нарези грехите на ленти.
2. Направи топка от чорапа.
3. Залепяй ленти около чорапа.
4. Продължавай, докато стане топка.
5. Залепи или подрежи стърчащите краища.
6. Презентирай пред класа.

Филмовите образи стават повод за разговор, избор и общо решение

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

— Критериална матрица относно екипната работа.

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Умения за учене · Емоционална интелигентност · Критическо мислене · Комуникационни умения · Умения за личностно развитие

Как децата могат да изразят своето мнение, без да губят уважение към възрастните?

Изготвили: Лора Иванова и Теодора Кирилова

„Да имаш мнение е ценно. Но още по-ценно е да можеш да го кажеш така, че другите да те чуят и да не се почувстват обидени.“

ВРЪЗКА С ФИЛМА

В **„Първият учебен ден“** героите преживяват нови ситуации, в които трябва да покажат как се чувстват и какво мислят. Това е момент, в който личното мнение е важно, но трябва да бъде изразено внимателно, за да не нарани другите. В **„Малка светлинка“** има моменти, когато героите трябва да бъдат чути и разбрани. Техните постъпки показват, че всеки има право на глас, но начинът, по който говорим, е също толкова важен, колкото и самите думи.

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

Учениците се разделят на четири екипа. Два от тях работят по филма **„Първият учебен ден“**, а другите два – по **„Малка светлинка“**.

Инструкция: Представете си, че в училище възрастните (директор) взимат решение, с което децата не са съгласни – например: да се забранят изгрите в двора; да се забранят мечтите в училище; да се отмени любим празник.

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Учениците да разберат, че протестът може да бъде мирен и креативен.
- Да осмислят значението на диалога и сътрудничеството между поколенията.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Работни листове •
Лаптон • Принтер •
Камера • Плик за писмо

КРАЕН ПРОДУКТ

Подписка, писмо и сценка

1 Обсъждане в групата

В групата обсъдете, отговорете и
попълнете работния лист:

1. Как децата първо реагират – какви са техните емоции?
2. Ако решат да протестираат, какви справедливи и мирни начини могат да използват? (плакат, писмо, разговор, театрална сценка, подписка и др.)
3. Как могат децата и възрастните да намерят общо решение, така че и двете страни да се чуят?

2 Екун 1 · Сценка

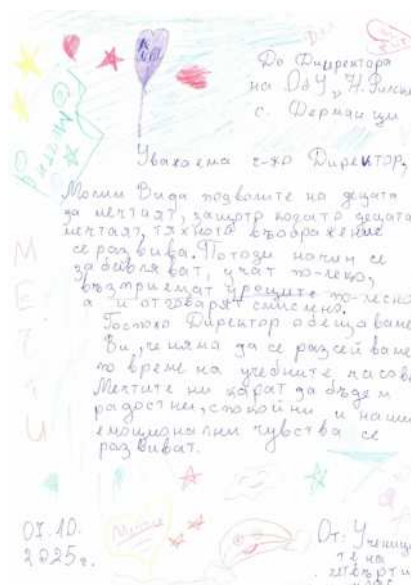
Групага изиграва кратка сценка (1-2 мин.), в която децата протестират по забавен/творчески начин, възрастният изслушва и всички заедно намират компромис.

3 Екин 2 · Писмо

Групага написва писмо до директора на училището, което съдържа помощни въпроси: Какви емоции ни носят мечтите? Защо е важно да мечтаем? Какво обещание ще дадем на директора?

4 Ekin 3 · Pognuska

Групага създава на лаптоп документ – таблица за „*ногнуска*“, с която да изрази своя мирен протест срещу забраната на директора.

Писмо до директора, написано от
ученик по задачата „Директорът
забранява мечтите в училище“

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- Какво научихте за уважението между деца и възрастни?
- Беше ли лесно или трудно да защитите своето мнение? Защо?
- Как стигнахте до общо решение в групата си?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Умения за учене · Емоционална интелигентност · Критическо мислене · Комуникационни умения · Умения за личностно развитие

Екип 1 • „Учителите забраняват игрите в училищния двор“

Изиграйте кратка сценка (2–3 мин.), в която децата протестират по забавен/творчески начин, възрастните изслушват и всички заедно намират компромис.

- 1) измислете сценарий – Защо учителите забраняват игрите? Защо учениците не са съгласни? Как ще ги убедят да променят решението си?
- 2) определете роли;
- 3) напишете думи на героите;
- 4) изиграйте сцената пред класа по забавен и артистичен начин.

Сценарист	Отговаря за идеята и написването на краткия сценарий
Режисьор	Направлява сценката, следи за последователността и изразителността
Учител/учители	Представя възрастния, който взема решението
Дете 1	Изразява несъгласие по интересен начин
Дете 2	Участва в диалога и предлага решение
Дете 3	Участва в „протеста“ и помага на съучениците си

Екип 2 • „Директорът забранява мечтите в училище“

Напишете писмо до директора на училището, в което да защитите мнението си, че децата трябва да мечтаят и да следват мечтите си. Помощни въпроси: Какви емоции ни носят мечтите? Защо е важно да мечтаем? Какво обещание ще дадем на директора?

Водещ на екипа	Помага на всички да се изслушат и обединява идеите
Главен писател	Записва писмото и оформя текста красиво
Езиков редактор	Следи писмото да бъде грамотно и ясно
Художник / оформител	Добавя илюстрации или рамка, ако има време
Представител на екипа	Ще прочете писмото пред класа или „директора“
Идеен съветник	Помага с идеи и отговори на помощните въпроси

Екип 3 • „Директорът издава заповед, с която отменя празнуването на Коледа в училище“

Направете документ – таблица за „подписка“ срещу заповедта на директора. Подписката трябва да бъде учтиво написана, с ясно заглавие и цел, с кратък текст, обясняващ защо празникът е важен. Всеки ученик, който е против, вписва трите си имена, класа си и се подписва. Помислете колко колони и редове да съдържа таблицата.

Ръководител на екипа	Разпределя задачите и следи всички да участват
Текстописец	Съставя текста на подписката и формулира аргументите
Оператор	Работи в Word и оформя документа
Проверяващ	Следи за правопис и ясен изказ
Представител	Представя готовата подписка пред класа или „директора“
Илюстратор / дизайнер	Добавя украса, заглавие или подходяща рамка

Училището – прозорец към света или затворена врата?

Изготвили: Цветелина Петрова и Татяна Христова

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Филмът противопоставя клаустрофобичното пространство на училището със свободата на улицата и природата. Училището е показано като място на строги правила и заучени текстове, докато истинските уроци за живота – приятелство, вина, честност – децата научават навън.

ХОД НА УРОКА

1 Въведение 10 мин.

Разговор за училището днес. Какво обичаме в него? Какво ни е трудно?

2 Прожекция и наблюдение 04:37–08:45

Гледане на сцената в класната стая – закъснението на учениците и четенето на разказа за Жоао Парво.

3 Сравнителен анализ 15 мин.

Дискусия по точки: мебели (стари чинове срещу модерни маси); дисциплина (магарешка шапка срещу съвременни методи); технологии (черна дъска срещу интерактивна дъска).

4 Кинозадача: Наблюдение 3 мин.

Учителят показва стоп-кадър (фотограма) от сцената в класната стая, където Карлитош е загледан през прозореца, докато учителят говори на заден план. Въпрос към класа: „Къде се намира Карлитош? А къде е неговото внимание? Защо тялото му е вътре, а погледът му е навън?“

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Учениците да направят паралел между материалната среда и правилата в училището от 1942 г. и днешното училище.
- Да разпознаят емоционалното състояние на героите в училище чрез киноплановите (напр. „магарешката шапка“ на Пицарим).

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Проектор · Откъси от филма · Работни листове със снимки от филмовата класна стая · Цветни моливи

КРАЕН ПРОДУКТ

Колаж или сравнителна таблица с рисунки „Училището тогава и сега“.

5 Кинозадача: Дискусия върху „Рамката“ 5 мин.

Прозорецът в киното често действа като „рамка в рамката“. Вътре е тъмно, тясно, има тежки чинове и строг глас – това е светът на правилата. През прозореца се вижда светлина, движение (котката, облаците, реката) – това е светът на свободата и мечтите. Извод: прозорецът е „мост“ между това, което Карлитош трябва да прави (да учи), и това, което иска да прави (да играе).

6 Кинозадача: Връзка с емоциите 2 мин.

Въпрос: „Как мислите, защо режисьорът е избрал точно котка да се появи на прозореца?“ (Котката е символ на независимост – тя не ходи на училище, тя е свободна.)

7 Творческа работа 10 мин.

Рисуване на „Училището тогава и сега“.

Групова работа, в която учениците сглобяват образа чрез сътрудничество

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- В кое от двете училища бихте искали да учите за един ден и защо?
- Как се чувства Карлитош, когато е в час, и как – когато е на реката?
- Кой е нашият „прозорец“ към свободата в училище днес?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Социални: разбиране на правилата и тяхната промяна във времето • **Културни:** възприемане на киното като източник на историческа информация • **Критическо мислене:** способност за сравняване на различни реалности

Да бъдем честни и да си помагаме

Изготвили: Иво Ангелов и Виолета Иванова

ВРЪЗКА С ФИЛМА

В първата сцена момчетата изграят на стражари и апаши. Карлитош не иска да бъде апаш, защото го гризе съвестта – знае, че е сгрешил. Във втората сцена децата искат да направят хвърчило, събират пари и молят Карлитош да купи, но той отказва, за да не ги излъже. И двете сцени показват колко е важно да сме честни, да си вярваме и да работим заедно като екип и приятели.

ХОД НА УРОКА

1 Въведение 5–7 мин.

Учителят показва откъсите (32:14–35:31 и 41:39–42:46). След гледането пита: – Защо Карлитош не искаше да бъде апаш? – Защо отказа да вземе парите? – Какво щеше да стане, ако беше излъгал?

2 Разговор за честността и помощта 5 мин.

Учителят обяснява: когато сме честни и не лъжем, приятелите ни вярват. А когато си вярваме, можем да си помагаме. Децата дават устни примери: „Кога помогнах на приятел“, „Кога някой ми помогна“.

3 Игра „Хвърчилото на приятелството“ 15 мин.

Учениците се разделят на групи (по 4–5 деца). Всяка група получава картонен ромб – част от хвърчило. Децата рисуват нещо, което според тях „помага на приятелството да лети“ – усмивка, сърце, ръце, които се държат, слънце и др. Всички части се съединяват в голям общ плакат „Нашето хвърчило на приятелството“.

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Да разберат защо честността и доверието са важни за приятелството.
- Да развият умения за сътрудничество и споделяне.
- Да разпознават чувствата при добро и лошо поведение.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Откъси от филма (32:14–35:31 и 41:39–42:46) · Мултимедия, компютър · Картонени части (ромбове) за хвърчило · Цветни моливи, флумастери, лепило · Голям картон за общ плакат

КРАЕН ПРОДУКТ

Общ плакат „Хвърчило на приятелството“ · Демонстрирани умения за сътрудничество, доверие и честност

4 **Обобщение** 10 мин.

Учителят води разговор: – Как се чувствахте, когато работехте заедно? – Защо е важно да си вярваме? – Какво щеше да стане, ако някой не помага? – Какво можем да направим, когато сбъркаме, за да останем приятели? – Какво ни кара да се чувстваме добре, когато сме честни?

5 **Завършек и послание** 5 мин.

Учителят показва готовото хвърчило: „Виждате ли колко красиво стана нашето хвърчило на приятелството? Когато работихме заедно, си вярвахме и си помагахме. Чрез сцените от **„Аники Бобо“** разбрахме, че честността и помощта са част от истинското приятелство. Когато си вярваме и си подаваме ръка, хвърчилото на приятелството лети високо!“

ОЦЕНЯВАНЕ

Формативно (наблюдение): работи ли детето спокойно с другите си съученици; проявява ли доброта и готовност за помощ; спазва ли общите правила и разбира ли какво е честност. Учителят поощрява с вербална похвала или стикер **„Честен приятел“**.

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- *Как се почувства, когато помагаше на приятел?*
- *Какво щеше да стане, ако Карлитош не беше честен?*
- *Как можем да си вярваме повече в училище?*
- *Какво е нужно, за да „лети“ нашето приятелство?*
- *Какво можем да направим, когато някой се чувства сам или тъжен?*

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Социални компетентности: сътрудничество, доверие, отговорност • **Емоционални компетентности:** съпричастност, честност, прошка • **Комуникативни компетентности:** изразяване на чувства и разбиране на поведението на другите

Карлитош и силата на доброто сърце

Изготвили: Иво Ангелов и Виолета Иванова

ВРЪЗКА С ФИЛМА

В избраните сцени Карлитош преживява поредица от трудни морални ситуации – обвинение в нещо, което не е извършил, чувство за вина, признание и прошка. Фокусът е върху гражданските и моралните избори – как постъпките ни влияят на другите, какво означава да поемем отговорност и как прошката възстановява доверието.

ХОД НА УРОКА

1 Въведение 5 мин.

Учителят показва голям плакат с нарисовано сърце с усмивка и надпис „ДОБРО СЪРЦЕ“ и пита: – Какво значи да имаш добро сърце? – Какво правят добрите приятели един за друг? Децата дават устни отговори (учителят записва част от тях в сърцето). Учителят казва, че ще гледат части от филм за момче, което се учи да бъде добро и смело.

2 Гледане на сцените 10 мин.

Учениците гледат последователно избраните сцени, като след всяка има кратък устен разговор (вж. таблицата „Сцени и въпроси за разговор“).

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Да насърчи децата да разбират чувствата на другите и да различават добро от лошо.
- Да развие способността да се мисли за последствията от постъпките.
- Да стимулира емоционална и социална интелигентност чрез киномото.
- Да възпита умения за сътрудничество и позитивна комуникация в група.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Проектор · Изрязани светофарни кръгове (червен, жълт, зелен) · Снимки от сцените · Стикери „Добър приятел“ · Рисовано сърце с усмивка

3 Игра „Светофар на доброто“ 5–6 мин.

Учителят показва цветен светофар (червено – стоп, жълто – помисли, зелено – добро дело). Учениците застават в кръг. Учителят описва ситуации, вдъхновени от филма, а децата показват с картонче или жест как биха реагирали: *„Обвиняват Карлитош несправедливо“* – жълто (помисли, преди да кажеш нещо лошо); *„Карлитош признава, че е взел куклата“* – зелено (правилно, честно); *„Приятелите му се смеят, вместо да му помогнат“* – червено (не е добро); *„Карлитош връща куклата и му прощават“* – зелено (добро сърце). **Цел:** децата да свържат цветовете с моралните избори и да разбират емоциите на героите.

4 Дейност „Киноактьори“ 8 мин.

Учениците избират сцена, която най-много са харесали, и я пресъздават с жестове и изразения, без думи. Учителят казва: *„Сега ще бъдем киноактьори! Без да говорим, покажете например: как Карлитош се чувства, когато го обвиняват? Как се чувства, когато му прощават?“* Децата показват с мимики и движение, после обсъждат: – Какво почувства Карлитош? – Какво чувстваш ти, когато някой ти прости?

5 Заключение 5 мин.

Учителят пита: – Какво научихме от Карлитош днес? – Какво значи да имаш добро сърце? Децата получават стикер *„Добрият приятел“* или малко сърчице като знак за участие.

КРАЕН ПРОДУКТ

Устна и изгова рефлексия (*„Светофар на доброто“*) · Сценично пресъздаване на избрани моменти от филма

ОЦЕНЯВАНЕ

Наблюдение и поощрение от учителя – устна обратна връзка: участие в дискусията; проява на емпатия; разбиране на идеята за доброто и прошка. Всички получават символична награда – сърчице или усмивка.

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- Кога Карлитош постъпи правилно?
- Как разбра, че неговите приятели са му простили?
- Как можем и ние да бъдем добри приятели?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Емоционална грамотност: разпознаване и изразяване на чувства · **Социални умения:** сътрудничество, прошка, уважение · **Граждански компетентности:** разбиране на добро, справедливост, честност · **Комункативни умения:** слушане, изразяване чрез тяло и емоции

Сцени и въпроси за разговор

СЦЕНА ОТ ФИЛМА	ВЪПРОС КЪМ УЧЕНИЦИТЕ
1. Едуардито пада на релсите, а всички обвиняват Карлитош (46:41–48:53)	„Как се чувства Карлитош, когато всички мислят, че е виновен?“
2. Магазинерът казва истината (01:00–01:00:40)	„Какво означава да кажеш истината, дори когато другите не вярват?“
3. Приятелите прощават на Карлитош (01:02:25–01:03:50)	„Какво е да простиш?“
4. Карлитош признава за кражбата и му прощават (01:03:51–01:06:41)	„Кога е важно да си признаем?“
5. Карлитош и Терезиня вървят заедно – приятели отново (01:06:42–01:07:54)	„Какво се случва, когато направим добро?“

„Гласовете на въображението“ – радио предаване

Изготвили: Лора Иванова и Теодора Кирилова

Всяко дете може да бъде „режисьор“ на своето въображение, а звукът е като „невидимата четка“, с която рисуваме в умовете на слушателите.

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Във филма **„Синият тигър“** Йоханка е дете с богато въображение. Вместо да играе на телефон, тя рисува, мечтае и вярва, че това, което си представя, може да оживее. Когато рисува своя син тигър, нейната представа се превръща в реалност – тигърът оживява и променя всичко около нея. Природата разцъфтява, хората започват да вярват в чудеса, а децата стават по-смели. Въображението е сила, която може да променя света. Йоханка не използва машини, а силата на въображението. И ние можем да направим същото – не с рисунки, а със звуци и гласове. Когато разкажем история чрез звук, караме слушателите да си представят – и така оживяваме нашите идеи в тяхното въображение.

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Развиват умения за слушане и изразяване чрез звук.
- Осъзнават силата на въображението като част от изкуството и човешката култура.
- Използват медийна грамотност – създават собствено „радио предаване“.
- Развиват креативност и въображение.
- Учат се да изразяват идеи по различен начин – чрез звук, глас, интонация.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Телефон · Таблет · Кагпу от филма

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

Работа с кадри номер 1, 8, 10, 12, 18, 21, 24, 25, 27, 35, 39, 40. Създаваме мини звуково предаване (радио-театър), в което ще измислим какво оживява в нашия въображаем свят – животно, предмет, растение, песен или природно явление; ще предадем неговия глас и история чрез думи, тон, звук и атмосфера; ще вдъхнем живот на невидимото, така както Йоханка вдъхна живот на своя тигър. Насочващи въпроси: Ако твоеото въображение имаше глас, какво щеше да каже? Кои звуци могат да помогнат на слушателя да си представи твоята история? Какво би искал хората да почувстват, когато слушат твоя запис?

ХОД НА УРОКА

1 Разделяне на групи

Учениците се разделят по двойки или в малки групи (до 4 ученици).

2 Измисляне на история, вдъхновена от филма

Какво оживява във вашето въображение? (животно, растение, предмет, чувство, вятър, дърво...) Къде се случва действието? (в гората, в града, в училище, в ботаническа градина...) Какво казват героите? Какво послание носят?

3 Кратък сценарий

Пишат кратък сценарий (около 5–6 изречения): въведение (кой говори?), какво се случва, какво казват героите, как завършва историята.

4 Подготовка на звуците

Използват гласове, шепот, стъпки, хлопане, шум от хартия, звънчета, шишарки, бутилка с вода, вятър... Целта е да се чуе атмосферата – гора, дъжд, град, река, мечта и др.

5 Запис на звуковото предаване до 1 мин.

Използват телефон или таблет; всеки говори ясно, изразително, с различен глас за героя си; може да се добави фон (музика, природни звуци, шум от град).

КРАЕН ПРОДУКТ

Кратко звуково предаване (радио-театър)

Ученическа рисунка, вдъхновена от „Синият тигър“

6 Заглавие на звуковото произведение

Например: „Тигърът, който пазеше гората“, „Гласът на реката“, „Мечтата, която оживя“.

7 Представяне и кръг на споделяне

Учителят пуска записа пред класа. След всяко представяне се обсъжда: Какво беше посланието? Как ни накара да се чувстваме? Какво ни напомни за филма „Синият тигър“? След представянията – „кръг на споделяне“: Всяко дете казва по едно изречение „Днес открих, че въображението може да...“

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

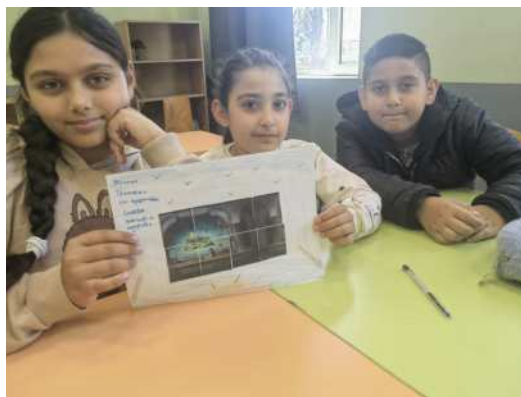
- Как се почувства, когато чу своя глас в записа?
- Кой звук най-много помогна на слушателите да си представят действието?
- Кое от въображението ни беше най-трудно да превърнем в звук?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Умения за учене · Емоционална интелигентност · Критическо мислене · Комуникационни умения · Умения за личностно развитие

Работата по „Синият тигър“ превежда филмовия образ през пъзел, рисунка и разговор, докато учениците подреждат свой смисъл

Работа с кадри от филма

Справедливост и смелост: Кой защитава истината?

Изготвили: Иво Ангелов и Виолета Иванова

ВРЪЗКА С ФИЛМА

В описаната сцена кметът и Крачмера затварят синия тигър и всички изчезнали кучета в помещение. Хващат Йоханка, но родителите идват и я освобождават. Полицията и журналистите разкриват престъплението. Това дава повод да разговаряме за справедливост, честност, смелост и последиците от неправилното поведение.

ХОД НА УРОКА

1 Въведение 5 мин.

Учителят задава въпрос: „Понякога някой със сила или власт може да направи нещо нередно. Как можем да разберем кое е справедливо?“ Провежда се кратък разговор.

2 Гледане на откъса 01:13:53–01:18:20, ~5 мин.

Инструкция: „Гледайте внимателно. След малко ще обсъдим какви постъпки видяхме – добри, лоши или смели.“ Този етап е задължителен, тъй като всички следващи дейности се основават върху наблюдение на сцената: тигърът и кучетата са затворени; Йоханка е заловена; родителите я освобождават; полицията и журналистите разкриват истината.

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Учениците да разпознаят справедливо и несправедливо поведение.
- Учениците да изразяват мнение и да разбират емоциите на героите.
- Учениците да осмислят защо правилата и законите защитават хората.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Видеото или извадка от филма · Картинки с героите · Етој-карти · Три големи листа/флипчарта (добри/лоши/смели постъпки) · Лепящи листчета или магнитчета

3 Работа по групи – „Кой е прав? Кой е смел?“ 6–7 мин.

Учениците са разделени на 3 групи: Група 1 – кметът и Крачмера; Група 2 – Йоханка и родителите ѝ; Група 3 – полицията и журналистите. Всяка група получава картинка на героите и въпроса: „*Какво направи твоят герой? Добро, лошо или смело?*“ Децата избират емоji-карта и подготвят едно изречение.

4 Колаж „Справедливата сцена“ 5 мин.

На дъската има три зони: ЛОШИ ПОСТЪПКИ, ДОБРИ ПОСТЪПКИ, СМЕЛИ ПОСТЪПКИ. Всяка група поставя картата си на правилното място. Учителят насочва: „*Защо поведението на кмета е лошо?*“, „*Как родителите показаха смелост?*“, „*Какво направиха журналистите, за да защитят истината?*“

5 Кратка дискусия 4–5 мин.

Учителят обобщава: „*Понякога истината се крие, но справедливите хора помагат да бъде разкрита.*“ Децата споделят: Били ли са свидетели на несправедливост? Как реагираха?

6 Ролева игра „Ако бях аз...“ 5–6 мин.

Някои от учениците играят роли: кметът, Йоханка, полицаи. Учителят пита: „*Ако ти беше този герой, какво щеше да направиш?*“ Кратки сценки.

КРАЕН ПРОДУКТ

Класов колаж „Справедливата сцена“ · Ученически символи (емоji), разпределени по категории · Кратки ролеви изпълнения

ОЦЕНЯВАНЕ

Активност в групата; умение да даде аргумент (дори с едно изречение); участие в дискусия и роля; демонстрирано разбиране за справедливост.

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- Кой герой постъпи най-смело и защо?
- Как разбрахте кои постъпки са справедливи и кои – несправедливи?
- Какво можем да направим, ако видим несправедливост в реалния живот?
- Защо е важно да има хора, които разкриват истината?
- Как се почувства Йоханка в тази ситуация?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Граждански компетенции: справедливост, права, правила · **Социални и емоционални умения:** емпатия, изслушване, сътрудничество · **Комункативни умения:** изразяване на мнение, аргументиране · **Етични умения:** разграничаване на добро/лошо/смело поведение

Семейство, приятелство и избори

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Филмът *„Подслон“* показва изпитанията в едно семейство и сблъсъка на различни гледни точки между поколенията. Използва реалистична градска среда и близки до живота сцени, за да покаже напрежението между родители и деца. Двете задачи насочват учениците да разпознават темите за семейство, приятелство и избори както в киното, така и в собствената им среда, като свържат тези образи и настроения със собствения си опит.

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

Задача 1 се провежда преди гледането на филма, Задача 2 – след него. За Задача 2 учителят предварително определя периметър за снимане (ясни граници, без покриви и опасни терени), напомня правилата за безопасност и принтира цветни кадри от филма с различните мотиви, по които ще работят екипите.

ХОД НА УРОКА

1 Задача 1 · „Дайте име на филма“ — тихо наблюдение 8-10 мин. общо

Учениците виждат филмовия плакат без заглавие и го наблюдават 30 секунди без коментар. **Инструкция:** „Измислете заглавие (до 4-5 думи), което според вас най-добре подхожда на историята, която плакатът подсказва. После ще обясните защо.“

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Учениците развиват умение да тълкуват визуални знаци (плакат, сцени, места) и да свързват образи с теми и идеи.
- Учениците осмислят връзката между филмовия разказ и собствената си среда, като разпознават теми като семейство, приятелство и избори в ежедневието.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Дъска · Мултимедия · Флипчарт, маркер · Телефони/таблети (1 устройство на екип) · Разпечатани кадри от филма с основните мотиви

КРАЕН ПРОДУКТ

Снимка със заглавие и кратък текст за връзката ѝ с филма

2 Задача 1 • Стена на заглавията 5–7 мин.

Всеки казва по едно заглавие и учителят записва на дъската или флипчарт. **Важно:** не разкривайте истинското заглавие – „Ще се върнем към вашите заглавия след прожекцията и ще сравним.“ **Правила:** уважаване чуждите идеи; говорим по един; разрешени са рисунки/символи за по-несигурните в писането; опори за затрудняващите се: „Филм за...“, „Между... и...“, „Когато...“. Снимайте „стената на заглавията“ за сравнение след филма. Кратка рефлексия.

3 Задача 2 • „Откриваме нашите места“ — припомняне 5–6 мин.

Мини фото-изследване след гледането (40–60 мин. общо, може да се раздели в два часа; място – дворът на училището и близки безопасни места). „Кои места/ситуации от филма ви останаха в ума? Как изглеждаха, какво настроение носеха?“ – събиране на 4–5 идеи на дъската.

4 Задача 2 • Инструкция и мотиви 3 мин.

„Ще снимаме само в двора и най-близките безопасни места. Всеки екип получава по 1 кадър (мотив), свързан с филма: „Дом/убежище“ (вход, прозорец, тъгъл в двора); „Път/промяна“ (стъпала, пътека, спирка); „Следи от хора“ (не хора, а предмети, които показват, че някой е бил тук); „Места за срещи“ (пейка, вход, двор, спирка).“ Учителят разпределя екипите и раздава кадрите (3 мин.).

5 Задача 2 • Снимане на терен 20–25 мин.

Екипите работят в рамките на определената зона под наблюдение. Всеки ученик от групата прави по една снимка (кадър), която напомня за сцени/настроения от филма. **Забранени места:** покриви, изоставени сгради отвътре, пътното платно; трафопост – само отвън и от безопасна дистанция. Екипите изпращат снимките на учителя в обща група на паралелката.

6 Задача 2 · Подбор и назоваване 5-10 мин.

Всеки екип избира 1 снимка – най-впечатляващата според тях; дава ѝ заглавие (може от Задача 1 или ново); пише кратко обяснение (1-2 изречения): „Напомня ни за... защото...” – с връзка към филма.

7 Задача 2 · Представяне 5-6 мин.

Учителят пуска избраната снимка на мултимедията, екипът представя мотива и краткия текст; съучениците задават въпроси за рефлексия. Показват се и останалите снимки на групата. Опция за финално събитие: учителят събира файловете и прави финален подбор за изложба.

8 Финал · Връзка със Задача 1 5 мин.

Връщане към „стената на заглавията“: „Коя снимка най-добре пасва на кое от вашите заглавия и защо?“ Оценяване (чек-лист, формативно): съответствие на кадъра с категорията; ясна композиция/фокус; безопасно изпълнение; смислено обяснение на връзката с филма; екипна работа.

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- Какво научих за това как един плакат или една снимка може да разказва история?
- Кои места или предмети около нас ми напомниха най-силно за филма и защо?
- Как се разбираха родителите и децата във филма? Прилича ли това на нещо от моя живот?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Комуникативни умения · Креативност · Творческо мислене

„Привилегии за Тенкса – избор с грижа“ · ролева игра

Изготвили: Маргарита Калчева и Цветислава Игнатова

„Помислете, че сега вие сте хората, от които зависи животът на един млад човек. Вашата подкрепа, избор и съвети могат да променят съдбата му. Готови ли сте да помогнем на Тенкса?“

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Филмът **„Подслон“** представя живота на Тенкса – млад човек без дом, семейство и достъп до образование, изправен пред сериозни социални трудности и липса на подкрепа. Неговата история е силен пример за нарушени детски права и социална изолация. Задачата насърчава учениците да работят в екип, като влизат в роля и търсят решения за неговата ситуация. Чрез сътрудничество те развиват емпатия и осъзнаване на нуждата от общностна подкрепа за уязвими младежи като Тенкса.

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

Въвеждащи въпроси: *„Когато чуете думите достоен живот, какво си представяте? Кои са най-важните неща, без които човек не може?“* Ако се поставите на мястото на Тенкса, кое бихте смятали за най-голяма нужда – храна, подслон, образование, подкрепа, здравеопазване? Всички хора имат ли еднакви шансове в живота? Какво означава *„привилегия“*? Кой може да помогне на човек в положението на Тенкса – държавата, училището, приятелите, самият той?

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Да се развият умения за сътрудничество и работа в екип чрез поемане и изпълнение на конкретна роля.
- Да се развият умения за аргументиране на избори, уважение към мненията на другите и предлагане на алтернативни решения, основани на емпатия.
- Да се разпознават и анализират конфликтни ситуации във филма.
- Да се свърже реалността на героя Тенкса с принципите и правата, заложи в Конвенцията за правата на детето.

1 Формиране на екипи и роли 2 мин.

Класът се разделя на екипи по 4 ученици. Всеки екип разпределя ролите: писар, говорител, пазител на времето и социален работник.

2 Запознаване с ролите 5 мин.

Писар – записва решенията и аргументите. Говорител – представя избора пред класа. Пазител на времето – следи за спазване на времето. Социален работник – предлага практически мерки за подкрепа на Тенкса: какви услуги, грижи или институции биха могли да му помогнат; оценява нуждите на героя и търси решения, основани на социална подкрепа и грижа.

3 Теглене на жребий 2 мин.

Всеки екип тегли жребий и получава фиктивна сума: 200, 300, 400 или 600 долара. Цената на една привилегия е 100 долара. Екипът може да „купи“ толкова привилегии, колкото позволява бюджетът му, съобразени с нуждите на Тенкса.

4 Запознаване със списъка с привилегии 3 мин.

Екипите получават списъка с 15 привилегии – основни права на детето от Конвенцията за правата на детето (вж. таблицата).

5 Анализ и избор на привилегии 10 мин.

Екипите обсъждат кои привилегии са най-важни за Тенкса и аргументират избора си, като отговарят писмено на два въпроса: Как всяка привилегия би подобрила живота му? Как би му помогнала да поеме отговорност към обществото?

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Работен лист · Списък с основни права на детето от Конвенцията за правата на детето · Билети с фиктивни суми

КРАЕН ПРОДУКТ

Екипна работа · Писмен отговор на проблемен въпрос · Самооценка на сътрудничеството · Рефлексия

6 Представяне пред класа 10 мин.

Говорителят на всеки екип представя избора и аргументите. Останалите ученици задават въпроси или коментират. Изводи: не всички нужди могат да се удовлетворят едновременно; основните права (дом, храна, здраве, образование, закрила) имат приоритет; всяко право е свързано с останалите; справедливостта и солидарността изискват да мислим и за най-уязвимите; привилегиите всъщност са права, гарантирани от Конвенцията, а не „лукс“.

7 Писмен отговор на два проблемни въпроса 5 мин.

1. Ако разполагате със 100 долара, коя привилегия бихте избрали за себе си? Защо точно тази? 2. Може ли сблъсъкът между поколенията да бъде избегнат чрез сътрудничество? Ако „да“ – как? Учениците аргументират отговорите си.

8 Самооценка с критериална матрица 3 мин.

Всеки ученик прави самооценка по критерия *„Как сътрудничеството в екипа повлия на крайното решение?“* (Вж. матрицата).

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- *Как се почувствах в моята роля и какво научих от нея?*
- *Как сътрудничеството в екипа повлия на крайното решение?*
- *Кое беше най-забавно? Кое – най-трудно?*
- *Какво бих направил/а по различен начин при следваща подобна задача?*

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Влизане в роля и отговорност · Емпатия и социална чувствителност · Аргументиране и критическо мислене · Сътрудничество и комуникация · Сравняване на различни решения и извеждане на общи изводи

СПИСЪК С ПРИВИЛЕГИИ

Основни права на детето

1

Право на подслон

2

Достъп до образование

3

Психологическа подкрепа

4

Право на мнение

5

Свобода на изразяване

6

Право на лична сигурност

7

Достъп до здравни грижи

8

Подкрепа от социални служби

9

Право на идентичност

10

Право на участие в спортни състезания

11

Право на защита при международни конфликти

12

Свобода на сдружаване

13

Право на игра и свободно време

14

Достъп до културни дейности

15

Свобода на религия

Критериална матрица за самооценка

КРИТЕРИЙ	1 ТОЧКА	2 ТОЧКИ	3 ТОЧКИ
Как сътрудничеството в екипа повлия на крайното решение?	Липсва сътрудничество, слабо участие, индивидуално решение	Частично сътрудничество, неравномерно участие – частично решение от 2-3 ученици	Добър екип, всички участват, решение обобщено

Сблъсък на идеи и поколения – какво ще наблюдаваме във филма?

Изготвили: Маргарита Калчева и Цветислава Игнатова

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Сцената „На масата“ от филма „Подслон“ представя сблъсък между две поколения – родителите и младите. Разговорът между бащата Емил и младежа Тенкса поставя въпроси за отговорността, правото на мнение и гражданската позиция. Темата е свързана с гражданското образование – какво означава да бъдеш отговорен гражданин и как се изразява лична позиция.

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

Проблемен въпрос: Кой човек наричаме отговорен гражданин? (Възможен отговор: човек, който се ангажира с обществено значими теми, споделя мнение по важни въпроси – права, справедливост, екология, образование; участва активно чрез гласуване, доброволчество, дискусии; уважава различните гледни точки, но отстоява своите с аргументи и отговорност.)

ХОД НА УРОКА

1 Актуализация 3 мин.

Учениците гледат кратко видео (51:33–52:00). Въпроси за размисъл: Какво означава „анархия“ според теб? Свързваш ли я с пълна свобода, липса на правила или нещо друго? Какво би се случило с учебния процес и отношенията, ако в училище имаше анархия? Какви са рисковете и възможностите, ако всеки прави каквото иска? Може ли свободата да съществува без отговорност и правила?

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Учениците да наблюдават и анализират поведението на героите и да разпознават напрежението и конфликта.
- Да разсъждават върху понятието „отговорен гражданин“ и да изразят собствена позиция по въпрос от гражданското образование.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Откъс от филма „Подслон“ (56:17–58:12) · Работен лист · Критериална матрица за самооценка

КРАЕН ПРОДУКТ

Индивидуален писмен отговор · Участие в дискусия · Самооценка чрез критериална матрица

2 Инструкция преди гледане 2 мин.

„Наблюдавайте поведението на героите. За какво разговарят бащата и Тенкса? Какво показва камерата? Кой герой изразява гражданска позиция?“ Учениците гледат откъса от сцената „На масата“ (56:17–58:12) – сцена, в която героите се изправят пред конфликт между личната свобода и обществената отговорност.

3 Дискусия след гледането 15 мин.

Кои думи или действия предизвикват напрежение? Как реагират Къртни, Раго и майката – по лицата и действията им? Какво показва камерата – кой е в центъра, кой е извън фокус? Какви права и задължения има всеки гражданин, когато изпълзва ток и други услуги? Правилно ли постъпва Тенкса, като отказва да плаща за ток? Какво означава „да живееш на свой гръб“ и „на чужд гръб“? Кой от героите изразява гражданска позиция? Какво би направил/а ти на мястото на Тенкса? А на мястото на бащата?

4 Писмено упражнение 8 мин.

Обобщаващ въпрос (писмено, 3–4 изречения): „Според теб какво означава да бъдеш отговорен ученик? Дай примери и обясни защо.“ Въпросът прави връзка с личния опит, насърчава саморефлексия и гражданско мислене в училищен контекст.

5 Споделяне в клас 5 мин.

Учениците споделят своите отговори и аргументи.

6 Рефлексия и самооценка 8 мин.

Рефлексия (5 мин.) и самооценка с критериална матрица (3 мин.). Учителят оценява участието – наблюдение, изразяване на мнение, аргументация; ученикът прави самооценка на разбирането какво е отговорен гражданин.

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- Какво ново научих днес?
- Кой момент от сцената ме впечатли най-много и защо?
- Какво бих направил/а различно, ако бях на мястото на героите?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Умения за наблюдение и анализ на визуален текст, поведение и отношения · Разпознаване на гражданска позиция и отговорност · Изразяване на лично мнение и аргументиране · Самооценка и рефлексия върху собственото участие

РАБОТЕН ЛИСТ

сцена „На масата“ – въпроси

№	ВЪПРОС ЗА САМОСТОЯТЕЛНА РАБОТА И СПОДЕЛЯНЕ
1	Кои гуми или действия на героите предизвикват напрежение?
2	Как реагират Къртни, Раго и майката – по лицата им, по действията им?
3	Какво показва камерата – кой е в центъра, кой е извън фокус?
4	Какви права и задължения има всеки гражданин, когато използва ток и други услуги?
5	Според теб правилно ли постъпва Тенкса, като отказва да плаща за ток? Защо?
6	Какво означава „да живееш на свой гръб“? А „да живееш на чужд гръб“?
7	Кой от героите – бащата или Тенкса – изразява гражданска позиция? Обясни защо, дай примери.
8	Какво би направил/а ти, ако си на мястото на Тенкса? А ако си на мястото на бащата?

Критериална матрица за самооценка

КРИТЕРИЙ	1 ТОЧКА	2 ТОЧКИ	3 ТОЧКИ
Разбирам връзката между своето поведение и общността.	Отговор без обяснение	Отговор с кратко обяснение	Аргументиран отговор с пример от сцената или живота

Светлината върху лицата

Изготвили: Ц. Игнатова и В. Николов

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Филмът *„Духът на кошера“* показва гетството, въображението и самотата през очите на малкото момиче Ана и използва светлината като основен изразен език – меките, топли и приглушени тонове разкриват вътрешния свят на Ана и нейното въображение. Чрез наблюдение на осветлението върху лицата на героите учениците откриват как режисьорът предава чувства, емоции и отношения не с думи, а само чрез светлина, сянка и цвят – топла, студена, мека или контрастна.

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

Задачата се провежда след гледането на филма, в класната стая или на място с прозорец и естествена светлина. Учителят избира 3–4 кадъра от филма, където ясно се вижда светлината върху лицата (например Ана до прозореца, Ана и баща ѝ в кабинета, Ана под дърветата), приготвя ги на презентация или ги разпечатва за групите и проверява осветлението в стаята (прозорец, лампа или друго подходящо място).

ХОД НА УРОКА

1 Припомняне и въвеждане

Учителят напомня накратко за филма и задава въпроса: *„Кога във филма лицата бяха осветени по различен начин и как това ви накара да се чувствате?“* Учениците си припомнят къде точно лицата са били осветени по различен начин и какво са почувствали.

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Учениците развиват умение да наблюдават и описват начина, по който светлината променя израза и настроението на лицата.
- Учениците осъзнават как визуалните елементи (светлина, сенки, посока) влияят върху възприемането на героите и емоциите във филма.
- Учениците се упражняват да създават собствени снимки с различно осветление, вдъхновени от филма.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Кадри от филма · Телефони/таблети за снимане · Мултимедия или лаптоп · Дъска/флипчарт

2 Наблюдение на кадри

Показват се избраните от учителя кадри от филма. Учениците описват светлината с думи – мека/твърда, топла/студена, отстрани/отпред/отзад, силна/лека, естествена/изкуствена – като при нужда учителят ги насочва с пример с една-две описателни думи. Учителят записва на дъската думите, които децата използват – *„нашият речник на светлината“*.

КРАЕН ПРОДУКТ

Снимка на лице с описание (2–3 думи за вида на светлината и 1 изречение за настроението, което създава).

3 Практическа част 30 мин.

Учителят разделя учениците на малки групи (3–4 души на случаен принцип). Всяка група получава по един кадър, който показва светлина върху лицето на герой от филма – за вдъхновение и яснота. Всяка група избира един ученик, който да бъде модел. Използвайки естествената светлина от прозореца или лампа, учениците правят 3 снимки на едно и също лице, но с различно осветление – отпред, отстрани и отзад (контражур), като всеки ученик в групата прави по една снимка. Ако се затрудняват с контражура, експериментират със светлина отгоре (като дневна) или отдолу (по-*„тайнствена“*) с фенерче или лампа. Учителят е около групите, за да съдейства при нужда. **Цел:** да се види как светлината променя изражението и настроението.

4 Обсъждане

Групите избират една снимка, която им харесва най-много, и я изпращат в групата на класа в месинджър на учителя. Учителят я пуска на мултимедия или телевизор и групата я представя пред останалите. Въпроси: *„Как бихте описали светлината?“* *„Какво усещане създава тя?“* Останалите групи може да задават допълнителни въпроси.

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- Коя снимка от вашите ви харесва най-много и защо?
- Как светлината променя изражението и усещането на лицето?
- Какво ново научих за това как светлината може да разказва история без думи?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Визуална и естетическа чувствителност · Наблюдателност и аналитично мислене · Работа в екип и съвместно създаване

Заедно в света на Ана • задача „Сцена на доверие“

Изготвили: Ц. Игнатова и М. Калчева

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Филмът *„Духът на кошера“* разказва за малкото момиче Ана, което расте в тиха испанска провинция и открива света чрез въображението си и връзката със сестра си Исабел. Чрез техните отношения учениците ще осмислят какво означава да бъдеш заедно, да се доверяваш и да споделяш с другия – основи на сътрудничеството.

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

Място: класната стая или училищният двор. Въвеждащ въпрос към всички ученици: *„Как си помагала Ана и Исабел във филма? А кога не успяваха да се разберат?“* Учениците имат 1–2 минути да помислят, след което споделят какво си спомнят. Разговор защо понякога е трудно да се доверим, но колко е важно да имаме някой до себе си.

ХОД НА УРОКА

1 Разделяне на групи

Учениците се разделят на малки групи от 4–5 души на случаен принцип. Всяка група получава задание: *„Създайте кратка снимкова история (3–4 кадъра-снимки), която показва момент на доверие, помощ или споделяне.“* Учениците избират каква да е тяхната история, преди да започнат да снимат – имат около 5 минути да решат. Примерни идеи за вдъхновение: *„Помощ между приятели“, „Тайна, която пазим заедно“, „Сестри/братя, които си прощават“.*

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Учениците разпознават прояви на сътрудничество и доверие между героите във филма.
- Развиват умение да работят в екип и да изразяват идеи чрез образи и действия.
- Откриват връзката между въображението, общуването и подкрепата в група.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Телефони/таблети за снимане • Мултимедия или лаптоп за проекция • Картончета/листи за идеи • Табло за записване на *„Нашите правила за сътрудничество“*

2 Работа по групи 30 мин.

Учениците измислят кратка сцена, която да пресъздават със снимки, избират място и снимат 3–4 кадъра. Всеки ученик от групата има роля – оператор, актьор (може и повече от един), асистент, режисьор. Учителят наблюдава как си сътрудничат и ги насърчава да се изслушват.

Правила: да не се карат помежду си; да не ходят на далечно място от двора в училище; да не се качват на опасни места, които застрашават живота им; няма грешни решения и идеи; снимките се правят хоризонтално.

3 Презентация и обсъждане 10–15 мин.

Всяка група изпраща снимките от своята история на учителя, който ги пуска на мултимедия или телевизор пред останалите групи. Групата разказва и запознава класа с историята си, а останалите групи могат да задават допълнителни въпроси: Какво показва вашата история? Какво ви помогна да работите заедно? Как се чувствахте, когато всички имахте различни идеи?

КРАЕН ПРОДУКТ

Снимкова история (3–4 кадъра), показваща момент на доверие или съвместност, и общ плакат с изречения от учениците.

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- Как се почувства, когато трябваше да работиш с другите?
- Какво помогна на групата да се разбере по-лесно?
- Какво научи от Ана и Исабел за това какво значи да си заедно?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Социални и граждански компетенции · Умения за сътрудничество и споделяне на отговорност · Емпатия и разбиране на чувствата на другите · Творческо мислене и визуално изразяване

Детството, въображението и границите на реалността – какво означава да разбираш света?

Изготвили: Федя Тодорова и Красимира Маринова

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Филмът *„Духът на кошера“* представя живота на малко момиче в следвоенна Испания, което открива света чрез своето въображение и срещата с филма *„Франкенщайн“*. Историята дава възможност за размисъл върху детството, страха, фантазията и способността да разбираме и съчувстваме на другите – важни аспекти на гражданското съзнание и емпатията.

ХОД НА УРОКА

1 Въведение

Учителят представя филма и задава въпроса: *„Как въображението ни помага да разбираме света?“* Кратък разговор за следвоенния контекст и образа на детето в киното.

2 Проекция на откъс 10 мин.

Гледане на избрана сцена, в която се виждат вътрешният свят на Ана и нейната среща с *„духа“* (00:39:10–00:49:30).

3 Работа в групи

Учениците се разделят на 3–4 групи и обсъждат: Какво търси Ана? Какво я кара да вярва в *„духа“*? Как реагират възрастните на нейните страхове и въпроси? Какво можем да научим за това как децата възприемат света и различието?

4 Презентация на резултатите

Всяка група представя изводите си чрез кратък устен разказ или символична рисунка.

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Учениците да осмислят значението на въображението и съпричастността за разбирането на другите хора.
- Да развият критическо мислене чрез анализ на поведението на героите и техните избори.
- Да се насърчи толерантност, емпатия и уважение към различните гледни точки и преживявания.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Техника за проекция (компютър, проектор) · Избрани откъси от филма *„Духът на кошера“* · Листове за групова работа, цветни маркери

5 **Обща дискусия**

Учителят насочва разговора към теми като разбиране на другите, различия, страх и съпричастност.

6 **Заклучение**

Всеки ученик завършва с изречение: „*Научих, че...*“

КРАЕН ПРОДУКТ

Постери или рисунки, представящи посланието на филма през погледа на учениците · Устна презентация на груповите изводи

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- *Какво означава за теб да разбираш и съчувстваш на друг човек?*
- *Какво научих от Ана за смелостта и въображението?*
- *Кога въображението може да ни помогне, а кога да ни обърка?*

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Емоционална и социална интелигентност · Гражданска и културна осъзнатост · Комуникативни умения и критическо мислене · Умения за работа в екип и уважение към различието

Свободата и въображението в „Духът на кошера“. Основен въпрос: „Какво ни казва тишината?“

Изготвили: Маргарита Калчева и Цветислава Игнатова

Тишината и самотата не винаги са празнина – понякога те са възможност за вътрешен диалог, за мислене и откриване на себе си. Тишината говори чрез пейзажа: тя ни приканва да слушаме вътрешния си свят.

ВРЪЗКА С ФИЛМА

„Духът на кошера“ разказва за малко момиче – Ана, което расте в испанско село малко след Гражданската война. Светът около нея е мълчалив и потиснат, но чрез въображението си Ана търси истината, добротата и смисъла на живота. Филмът поставя важни въпроси за свободата на мисълта, страха и способността да разбираме различните. Чрез героинята Ана учениците могат да размислят върху ценности като смелост, състрадание и право на собствено мнение, както и върху това как ние днес можем да пазим свободата на мисълта и добротата.

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

Въпроси за разбиране на контекста: Какво е времето, в което живее Ана, и защо хората – дори децата – се страхуват да говорят свободно? Как това време влияе на Ана и как тя използва въображението си, за да разбере света около себе си? (Въпросите свързват историческия контекст – следвоенна Испания, страх и забрани – с личния свят на Ана.)

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Учениците осъзнават ролята на невербалната комуникация (тишина, жестове, поглед) в изразяването на вътрешни чувства и мисли.
- Осмислят как страхът и мълчанието влияят върху свободата в обществото.
- Разбират ценността на въображението и емпатията.
- Развиват уменията да изразяват мнение и да го аргументират.
- Осъзнават значението на личния избор и смелостта да бъдеш себе си.

1 Мотивация · кадърът с Кастилското плато 5–6 мин.

Учителят показва кадър с двете момиченца на фона на безкрайното Кастилско плато и води дискусия: Какво усещате, като гледате това изображение? Описете го с думи. Какво може да означава пътят, който се губи в далечината? Какво ни внушават топлите цветове и празното пространство? Какво си представяте, че чувстват момичетата? За какво може би си мислят, докато гледат хоризонта? Ако ти беше там – какво би чул/а в тишината? Обобщение: тишината говори чрез пейзажа – детството е време на наблюдение, въображението се ражда от тишината, а свободата на мисълта започва там, където няма шум и ограничения.

2 Упражнение 1 · „Да видиш с очите на другия“ 5 мин.

Въведение чрез кадър: Какво мислите, че прави детето? Уморено ли е, или си представя нещо? Какво усеща в този момент? Какво означава „да видиш с очите на другия“? Кратко обсъждане, след което учениците отговарят писмено и самостоятелно на въпрос 1 от работния лист, като избират позиция и я аргументират. Обсъждане и изводи.

3 Упражнение 2 · „Когато въображението говори“ 5 мин.

Въведение чрез кадър: Какво виждаме? Какво според теб си представя Ана в този момент? Как едно толкова малко нещо може да събуди голямо въображение? Обсъждане, самостоятелна писмена работа по въпрос 2 от работния лист, споделяне на изборите.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Кадри от филма · Работен лист

КРАЕН ПРОДУКТ

Писмени отговори/размисли (3–4 изречения), в които учениците изразяват своята позиция по въпросите от работния лист и я аргументират.

4 Упражнение 3 • „Светлина в тъмното“ 5

мин.

Въведение чрез кадър: Как се чувства Ана? Какво означава „*смелостта да бъдеш себе си*“? Как ни въздейства светлината в кадъра (надежда и свобода)? Кога в живота човек трябва да бъде смел, за да запази свободата на мислите си? Обсъждане, самостоятелна работа по въпрос 3, споделяне.

5 Упражнение 4 • Финален въпрос

Учениците отговарят писмено и самостоятелно: „*Как можем днес да бъдем като Ана – смели, мислещи и състрадателни?*“ Обсъждане и изводи.

6 Рефлексия и самооценка

Рефлексия по въпросите и самооценка по критериалната матрица (вж. таблици).

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- Кога си усещал, че тишината може да говори повече от думите? Какво ти „казва“ тя в този момент?
- Как въображението може да ти помогне да преодолееш страх или несигурност? Дай пример от филма или от твоя живот.
- Какво означава за теб „да бъдеш себе си“ дори когато другите не мислят като теб?
- Как можем днес – в училище и извън него – да запазим свободата на мисълта и доброта?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Гражданска компетентност: разбиране на ценности като свобода, справедливост и отговорност • **Комуникативна и социална компетентност:** аргументиран диалог и съприживяване • **Емоционална и етична компетентност:** разпознаване на чувства, емпатия и доброта • **Културна и естетическа компетентност:** възприемане на филма като художествен текст; анализ на тишина, светлина, жестове

УПРАЖНЕНИЕ	ВЪПРОС И ВЪЗМОЖНИ ПОЗИЦИИ
1 · „Да видиш с очите на другия“	Как трябва да се отнасяме към хората, които са различни? A) Да се страхуваме от тях. B) Да се опитаме да ги разберем и да им покажем доброта. C) Да не се намесваме. — Обясни защо избра този отговор.
2 · „Когато въображението говори“	Защо е важно човек да мисли самостоятелно? A) Иначе ще има проблеми. B) За да разбира по-добре света и хората. C) По-добре е да не мислиш твърде много. — Обясни защо избра този отговор.
3 · „Светлина в тъмното“	Какво ни учи историята на Ана за смелостта да бъдеш себе си? A) По-добре е да следваш мнението на другите. B) Да бъдеш себе си е трудно, но честно. C) Истината не е важна. — Обясни защо избра този отговор.
4 · Финален въпрос	„Как можем днес да бъдем като Ана – смели, мислещи и състрадателни?“ — свободен писмен отговор.

Критерии за самооценка

УМЕНИЕ	ОТЛИЧНО	ДОБРО	НУЖДА ОТ ПОД-КРЕПА
Изразява лично мнение	Аргументирано и ясно	Частично аргументирано	Повърхностно или липсва
Проявява емпатия	Осъзнава чувствата на другите	Опитва се да разбере другите	Трудно разпознава чужди чувства
Разбира идеите за свобода и избор	Да	Частично	Неясно
Участва в дискусията	Активно	Умерено	Пасивно

Моето място на свобода – моето място на самота

Изготвили: Ц. Игнатова и В. Николов

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Филмът „400-те удара“ разказва историята на Антоан чрез силен визуален език, като използва пространството, кадрирането и светлината, за да покаже неговите чувства. Тесните, затворени пространства подчертават самотата и притиснатостта му, а широките външни кадри – тичането по улиците и морето – изразяват жаждата му за свобода. Задачата помага на учениците да разпознаят как мястото във филма разказва емоции и да пресъздадат това визуално чрез свои снимки.

ХОД НА УРОКА

1 Разговор след филма 5–7 мин.

Учителят припомня филма с въпросите: Къде Антоан се чувства притиснат? Къде изглежда най-свободен? Как пространството ни влияе?

2 Наблюдение на кадри 5 мин.

Учителят показва кадри: Антоан в тясната домашна стая, Антоан в училището, Антоан, който тича по улиците. В рамките на 5 минути учениците трябва вече да имат ясна идея къде ще снимат.

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Да разберат как пространството и мястото предават настроения във филма.
- Да създават снимки, които изразяват чувство чрез място, а не чрез хора.
- Да развият умения за визуално наблюдение и интерпретация.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Кадри от филма · Телефони/таблети за снимане · Мултимедия или лаптоп

КРАЕН ПРОДУКТ

Диптих (двойка снимки) „Моето място на самота“ + „Моето място на свобода“ с кратко заглавие под всяка снимка. Може да стане мини-изложба в коридора или в кино-салона.

3 Практическа част · снимане 15-20 мин.

Учениците работят по двойки или сами, разпределени от учителя. Задача: направите две снимки – „Място на самота“ (тясно, празно, тихо или далечно място) и „Място на свобода“ (широко, светло, открито, познато място) – коридор, ъгъл на стаята, двор, стена, прозорец, пейка, стълби... **Правила:** да не се карат помежду си; да не ходят на далечно място от двора в училище; да не се качват на опасни места, които застрашат живота им; няма грешни решения и идеи; снимките се правят хоризонтално.

Работа по задачата „Моето място на свобода – моето място на самота“

4 Споделяне и обсъждане 10-15 мин.

Учениците се връщат в стаята и препращат снимките, които се показват пред всички групи на мултимедията. Въпроси: Защо избрах това място? Какво чувство носи снимката? Какво общо има с Антоан?

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- Кое беше по-лесно – да снимаш самота или свобода?
- Как мястото те кара да чувстваш това, което показваш?
- Как филмът ти помогна да видиш пространството около себе си по нов начин?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Визуална интерпретация · Анализ на пространство и емоция · Самостоятелна и творческа работа · Умение за избор и аргументация

Заедно в рамката

Изготвили: Ц. Игнатова и М. Калчева

Какво означава да бъдем заедно, да се подкрепяме и да създаваме обща история.

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Макар Антоан често да се чувства сам и неразбран, във филма има важни моменти на приятелство и подкрепа – особено с неговия най-добър приятел Рене. Тяхното приятелство е пример за сътрудничество между деца, които заедно намират сила да се справят с трудности. Задачата насочва учениците да създадат свои малки истории чрез снимки, в които екипната работа е ключът за успеха.

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

Разговор след филма (5–7 мин.): Кой помагаше на Антоан във филма? Каква беше ролята на Рене? Как изглежда сътрудничеството между приятели? (Може да се покаже и кадър на двамата приятели.)

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Да развият умения за работа в екип – споделяне на идеи, вземане на решения, уважение към мненията.
- Да създават снимки, които разказват малка история за сътрудничество.
- Да усетят как общото действие (а не индивидуалното) изгражда значими моменти във филма и в живота.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Телефони/таблети за снимане · Мултимедия или лаптоп за прожекция · Картончета/листи за идеи · Лепило

1 Практическа част · снимане 20-25 мин.

Учениците работят по групи от 3-4 души, разпределени на случаен принцип. Задачата им е да снимат 3 кадъра, показващи: проблем/трудност; момент на помощ/сътрудничество; решението/финала. Групата има 5-6 минути да измисли къде и какво ще снима. Примерни идеи: някой изпуска нещо – двама му помагат; някой не може да стигне висока полица – другите му асистират; малък спор → помирение → общо действие; загубен предмет → търсене → намиране заедно. **Важно:** Всеки от групата трябва да даде идея, всеки има роля – актьор, оператор, режисьор, помощник, никой не остава наблюдател. **Правила:** да не се карат помежду си; да не ходят на далечно място от двора в училище; да не се качват на опасни места, които застрашат живота им; няма грешни решения и идеи; снимките се правят хоризонтално.

2 Споделяне и обсъждане 10-15 мин.

Групите показват 3-те си кадъра, изпратени предварително на учителя, който ги принтира. Всеки кадър получава заглавие (например „Проблем“, „Заедно“, „Успех“) и се прави колаж на голям лист хартия, представен пред другите групи. Въпроси: Как се разбрахте какво да снимате? Кой помогна на групата най-много? Какво научихте за работата в екип?

КРАЕН ПРОДУКТ

Снимкова история (3-4 кадъра), показваща момент на доверие или съвместност, и общ плакат с изречения от учениците.

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- Как се почувства, когато трябваше да работиш с другите?
- Какво помогна на групата да се разбере по-лесно?
- Какво научи от филма за това какво значи да си заедно?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Социални и граждански компетенции · Умения за сътрудничество и споделяне на отговорност · Емпатия и разбиране на чувствата на другите · Творческо мислене и визуално изразяване

Мостът на разбирателството · сътрудничество между поколенията

Изготвили: Федя Тодорова и Красимира Маринова

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Филмът ясно демонстрира провала на сътрудничеството между Антоан Дуанел и неговите родители/учители. Историята е отлична основа за анализ на причините за този провал и за симулиране на алтернативни сценарии, в които комуникацията, емпатията и сътрудничеството биха предотвратили конфликта и изолацията на детето.

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

Въведение – задаване на проблем: Какво се случва, когато в семейството или в класа никой не слуша другия? Защо Антоан не успява да си сътрудничи с родителите си?

ХОД НА УРОКА

- 1 Задача в групи · „Кризисен семеен съвет“**
Учениците се разделят на 3 групи, всяка представляваща различна страна в конфликта: Група 1 – Антоан Дуанел (детето): нужди от повече свобода, разбиране, доверие и по-малко критика. Група 2 – Родителите/Учителите (възрастните): нужди от уважение, дисциплина, добри оценки и отговорност от страна на детето. Група 3 – Медиатори (неутрална страна – психолог или социален работник): улесняват комуникацията и предлагат обективни решения.
- 2 Формулиране на исканията**
Всяка група формулира своите топ 3 искания и аргументите си.

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Учениците да разберат как липсата на сътрудничество и емпатия води до сериозни междуличностни и семейни конфликти.
- Да развият умения за активно слушане, водене на преговори и търсене на компромиси между гиаметрално противоположни гледни точки.
- Да изградят чувство за отговорност за изхода на общите проблеми, независимо от ролята, която заемат (дете или възрастен).

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Картончета с ясно обозначение на ролите (Антоан, Родители/Учители, Медиатори) · Листове за записване на искания и аргументи · Таймер за дискусията

3 Семейен съвет

Провежда се „Семеен съвет“, където медиаторите ръководят дискусията, за да се постигне общо споразумение/решение, което Антоан да приеме и което да удовлетвори и възрастните.

4 Презентация

Представяне на постигнатото общо решение и направените компромиси от всяка страна.

5 Обща дискусия

Учителят обобщава: Кои бяха най-трудните аргументи за оборване? Как помогнаха медиаторите?

КРАЕН ПРОДУКТ

Постигнато и писмено формулирано „Споразумение за сътрудничество“ между дете и възрастни (вместо конфликт).

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

— Какво научихте за трудността да бъдеш едновременно дете и възрастен в конфликтна ситуация?

— Кои бяха най-важните компромиси, които всяка страна трябваше да направи, за да постигне споразумение?

— Как уменията за активно слушане ви помогнаха да влезете в ролята на противник-вата страна?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Емпатия и толерантност · Разрешаване на конфликти · Комуникативни умения

Работата с кадри съчетава наблюдение, анализ и сътрудничество – едно от ядрата на кинообразователния модел

Ученици работят с отпечатани кадри в екип

Свобода, правила и институции: Кой определя справедливостта?

Изготвили: Веселин Николов и Цветислава Игнатова (V клас) • Феда Тодорова и Кристиана Маринова (VII клас)

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Филмът проследява сблъсъка на младия Антоан Дуанел с институциите (училището, семейството, съдебната система), които го ограничават и наказват. Историята повдига въпроси за справедливостта, права и отговорностите на непълнолетните и ролята на обществото при подкрепата на децата в риск.

ХОД НА УРОКА

1 Въведение • задаване на проблем

Учителят представя кратко филма и поставя въпроса: Има ли право обществото (възрастните) да отнема свободата на дете, което прави бели?

2 Прожекция на откъс 10 мин.

Гледане на избрана сцена от филма, която показва реакцията на институциите към действията на Антоан – напр. сцената в полицейския участък или в поправителния дом (за VII клас: 1:13:15–1:17:35).

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Учениците да осмислят ролята на правилата, реда и закона в обществото и доколко те защитават или ограничават личността.
- Да стимулират критическо мислене по въпроси за справедливото наказание и социалната отговорност.
- Да развият умения за аргументация и защита на индивидуалните права в рамките на гражданското общество.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Техника за прожекция • Избрани откъси от филма „400-те удара“ • Листове/флипчарт за записване на аргументи

3 Работа в групи · „Съдебен дебат/Комисия“

Учениците се разделят на 3–4 групи, всяка играе определена роля: Група А – Защитници на Антоан (фокус върху неговите права, нужда от емоционална подкрепа и липса на родителска грижа); Група Б – Представители на институциите (фокус върху общественения ред, правилата в училище, необходимостта от дисциплина и наказание); Група В – Социални работници/Жури (фокус върху най-добрия интерес на детето, препоръчване на мерки, които не са наказателни, а подкрепящи).

4 Обсъждане и презентация

Всяка група обсъжда какви са правата и отговорностите в тази ситуация, и какво е справедливото решение за Антоан, след което представя своите аргументи и предложения за решение.

5 Обща дискусия

Учителят насочва разговора към теми като правата на детето, справедливостта и ролята на държавата.

КРАЕН ПРОДУКТ

Изготвени писмени аргументирани тези за защита на правата или правилата. Устна презентация/участие в дебата.

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- *Какво е справедливостта според теб, когато става въпрос за деца и тийнейджъри?*
- *Кои граждански права на Антоан бяха нарушени според теб?*
- *Какво може да направи обществото (училището, семейството), за да подкрепи децата, които не се вписват в правилата?*

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Гражданска култура · Умения за аргументация · Критическо мислене

Справедливост, права и личен избор: историята на Антоан

Изготвили: Цветислава Игнатова и Маргарита Калчева

ВРЪЗКА С ФИЛМА

Историята на 12-годишния Антоан Дюанел показва сложните отношения между дете и родители, които не разбират нуждите му. Срещата в изправителното училище разкрива липса на доверие. Несправедливите обвинения, наказания без изслушване и отсъствието на разбирателство водят до отчуждение. Бягството е отчаян опит да възстанови свободата си, когато чувства, че няма друг избор. Като гражданска тема урокът разглежда правото на детето да бъде изслушано, границите на наказанията, ролята на емпатията и диалога в семейството и училище, личния избор и справедливостта.

ПОДГОТОВКА И ОРГАНИЗАЦИЯ

Ролева игра „Сблъсък или разбиране?“ Учениците изследват как различното общуване променя емоциите, доверието и решенията.

ХОД НА УРОКА

1 Въведение и поставяне на целта 5 мин.

Учителят въвежда темата с въпрос: „Случвало ли ви се е възрастните да не ви повярват?“ Обявява целта – да се изследва как общуването променя емоциите, доверието и решенията. Избира двама доброволци за ролите на Антоан и Майката, а останалата част от класа са Наблюдатели, които ще оценяват комуникацията и емоциите.

ЦЕЛИ НА ЗАДАЧАТА

- Разбиране на конфликти и ненасилственото им разрешаване.
- Развиване на емпатия чрез диалог.
- Свързване на право и справедливост.
- Анализ на личния избор.

НЕОБХОДИМИ МАТЕРИАЛИ

Мултимедия · Откъс от филма · Работни листове · Критериална матрица за формиращо оценяване · Чек-лист за самооценка на творческата задача · Флипчарт

КРАЕН ПРОДУКТ

Представена ролева ситуация · Създадена „Харта на класа“ с правила за уважение и подкрепа · Писма от името на Антоан с рефлексия.

2 Прожекция на откъс 5 мин.

Прожектира се ключовата среща (1:32:18–1:34:30). Наблюдателите гледат активно, след което се задават насочващи въпроси.

3 Разиграване на сценариите 20 мин.

Сценарий А: „*Студена среща*“ (по филма).
Сценарий Б: „*Подкрепяща среща*“ (алтернативен) – Вж. Работен лист №1 · Сценарии.

4 Попълване на критериалната матрица 8 мин.

Наблюдателите попълват критериалната матрица за формиращо оценяване (Вж. Работен лист №2).

5 Дискусия, лична рефлексия и извод 8 мин.

Дискусия по въпросите – към класа: Кой сценарий беше по-справедлив и защо? Как отношението определя поведението на другия? Какво кара едно дете да избяга? Кога бягството е отчаян жест/зов за помощ? Как общуването предотвратява крайни решения? Към „*актьорите*“: Как се почувства в ролята на Антоан, когато майка ти говореше студено? Как се почувства, когато тя те изслуша? Към всички: Можете ли да се сетите за ситуация от вашия живот, в която тонът на гласа на някой друг е променил начина, по който сте реагирали? След дискусията всички попълват карта за лична рефлексия (Вж. Работен лист №3).

6 От анализ към действие · „Харта на класа“ 8 мин.

Изработване на плакат с 3 „златни“ правила за уважителна комуникация, с акцент върху асертивността (Вж. Работен лист №4).

7 Творческа задача · „Един ден след бягството“ 30 мин.

Учениците пишат писмо от името на Антоан, включващо чувства, нужди, послание и идеи за промяна (Вж. Работен лист №5 и възрадения чек-лист за самооценка). По желание 2–3 ученици, които се чувстват готови, четат своите писма до родителите на Антоан пред класа.

ВЪПРОСИ ЗА РЕФЛЕКСИЯ

- Коя част от задачите се оказа най-предизвикателна и защо?
- Какви нови умения или знания приложихте при изпълнението на тези задачи?
- Ако трябваше да започнете задачите отначало, какво бихте променили в подхода си, за да бъдете по-ефективни?

КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СЕ РАЗВИВАТ

Социално-емоционални компетенции: конструктивно общуване, проява на емпатия, разпознаване на емоции • **Личностни компетенции:** саморегулация, работа в екип • **Комуникативни и граждански компетенции:** активно изслушване, аргументиране, управление на конфликти

РАБОТЕН ЛИСТ №5

Творческа задача „Един ден след бягството“

ЕЛЕМЕНТ НА ПИСМОТО	НАСОКА ЗА УЧЕНИЦИТЕ
Чувства	Опиши как се чувстваш в този момент на самота и свобода.
Нужди	Сподели от какво изпитваш най-голяма нужда в отношенията си с родителите.
Послание	Какво искаш възрастните най-после да разберат за теб?
Промяна	Какво би променил в общуването ви, ако имаше тази възможност?

Чек-лист за самооценка на творческата задача

КРИТЕРИЙ	НИВО 3 • ОТЛИЧНО	НИВО 2 • СПРАВИХ СЕ ДОБРЕ	НИВО 1 • ИМАМ НУЖДА ОТ ОЩЕ РАБОТА
Описах как се чувствам в момента на самота и свобода.			
Споделих от какво изпитвам най-голяма нужда.			
Написах какво искам възрастните да разберат.			
Предложих какво бих променил/а в общуването.			
Тонът на писмото е подходящ и последователен.			

Карта за лична рефлексия

№	ВЪПРОС
1	Как се чувствам, когато ме изслушат?
2	Как бих искал/а родителите ми да реагират, когато имам проблем?
3	Какво научих от историята на Антоан?

09

Учителски рефлексии

Гласове от класната стая — какво ни изненада,
какво научихме

Този раздел събира кратки гласове от учителите, които участват в реализирането на иновацията. Вместо да описваме само уроци, дейности и резултати, той дава място на личния педагогически опит – на онези малки моменти от класната стая, които често показват най-добре смисъла на една промяна.

Попитахме учителите какво ги е изненадало, какви въпроси са останали отворени, какви трудности са ги научили на нещо и кои ученически реакции или отговори си струва да бъдат запомнени. Отговорите им очертават живата страна на иновацията – не като административен процес, а като реална работа с деца, образи, разговори, колебания, открития и споделено учене.

В следващите страници са включени кратки откъси от тези учителски рефлексии:

Рефлексия в група, в която личните реакции се превръщат в общ разговор

Виолета Иванова

начален учител, 1 клас

Работата с филмите ми показва, че децата виждат много повече, отколкото понякога очакваме. Изненада ме колко често свързваха историите със свои преживявания и колко внимателно забелязваха отношенията между героите. Един ученик каза: „Тук няма лош герой, има тъжен герой“ – реплика, която остана в мен. Постепенно разговорите след филмите станаха по-спокойни и по-дълбоки, а учениците – по-смели да изразяват мнение, да говорят за чувства, да споделят впечатления и за това какво виждат зад случващото се.

*„Тук няма лош герой,
има тъжен герой.“*

Иво Ангелов

начален учител, 1 клас

По време на заниманията с филмите забелязах, че първокласниците обръщат внимание не само на случващото се с героите, но и на това как се чувстват те. Често обръщаха внимание на малки детайли, които насочваха разговора в неочаквани и интересни посоки. Разговорите след проекциите постепенно ставаха по-съдържателни, защото учениците свързваха случващото се на екрана със свои преживявания и наблюдения. Най-ценна за мен беше способността им да откриват добротата, приятелството и смелостта дори в най-малките постъпки на героите.

Цветелина Петрова

начален учител, 2 клас

Работата по тази иновация превърна класната ни стая в истинско творческо пространство, изпълнено с неочаквано вълнение и жива детска енергия. Най-много ме развълнува и изненада моментът, в който децата видяха как собствените им малки вселени и рисунки буквално оживяват пред очите им в движещо се кино. Първоначалните ми притеснения как ще се справят всъщност ми доказаха нещо безценно – когато едно преживяване докосне сърцата на децата, те забравят еготоизма, обединяват се в групи и започват чистосърдечно да си помагат. Пасивността изчезна напълно, а в очите им се настани една нова, споделена увереност и гордост от общия ни успех. Никога няма да забравя как в края на часа едно от децата каза: „Г-жо, ние наистина създадохме магия, нали сме истински магьосници!“. Тръгнах си от този час с възхновяващия въпрос как да пренасям тази чиста магия на изкуството във всеки един учебен ден.

*„Г-жо, ние наистина
сздадохме магия, нали
сме истински магьос-
ници!“*

Татяна Христова

начален учител, 2 клас

Най-много ме зарадва как киното отвори врата към въображението дори на децата, които обикновено са по-сдържани в часовете. Разбрах, че децата виждат много по-дълбоко в кадрите, отколкото понякога предполагаме. В самите часове се промени това, че те започнаха да изслушват идеите си много по-търпеливо, когато споделят емоции. Кинообразованието наистина ги научи не просто да гледат, а да чувстват заедно. В часовете забелязах малка, но важна промяна – учениците станаха много по-чувствителни към емоциите на другите. Започнаха сами да усещат кога някой в екипа се чувства изолиран или тъжен, и се опитваха да го приобщат, точно както героите от екрана.

Снежана Томова

начален учител, 2 клас

В работата по иновацията най-много ме изненада колко искрено учениците споделяха мнението си, когато усетят, че няма „грешен“ отговор. Един от учениците каза: „*Не знаех, че мога да мисля по толкова различни начини за едно и също нещо.*“ Това ме накара да се замисля колко важно е да им даваме пространство за собствена гледна точка. Понякога беше трудно да се вместим във времето, защото разговорите се развиваха много активно, но именно в тези моменти се виждаше най-голямата ангажираност на децата. Забелязах, че постепенно започнаха да се изслушват по-внимателно и да награждат идеите на съучениците си.

„Не знаех, че мога да мисля по толкова различни начини за едно и също нещо.“

Мария Иванова

начален учител, 2 клас

В часовете по иновацията с учениците от 2. клас ме изненада колко искрено споделят своите мисли и чувства след гледането на филмите. Понякога техните отговори бяха много по-задълбочени, отколкото очаквах. Особено ми остана в съзнанието момент, в който дете каза: „*Той сгреши, но после се опита да стане по-добър човек.*“ Забелязах, че постепенно учениците започнаха по-уверено да изразяват мнение и да изслушват гледната точка на своите съученици.

„Той сгреши, но после се опита да стане по-добър човек.“

Геновева Генчева

начален учител, 3 клас

Най-много ме зарадва това, че учениците очакваха с интерес часовете по кинообразование и се включваха активно в разговорите след проекциите. Забелязах как постепенно започнаха да слушат по-внимателно мнението на съучениците си и да защитават собствената си позиция с аргументи. Понякога детските разсъждения ме изненадваха със своята зрялост и чувствителност. За мен най-ценната промяна беше, че децата станаха по-наблюдателни и по-уверени в изразяването на своите мисли и емоции.

Лора Иванова

начален учител, 4 клас

Силно впечатление ми оставиха уроците, свързани с вземането на правилни решения и отговорността към собствените постъпки. При работата по казуса „*Кръговото в Дерманци*“ учениците се включиха с голям ентузиазъм и с лекота влязоха в ролите на режисьори, актьори и пътни полицаи. Присъствието на истински полицай направи преживяването още по-автентично и провокира много въпроси и размисли. Също толкова силно ме впечатли работата по сцената с Карлитом и кражбата на куклата. Вместо просто да осъдят постъпката му, децата се опитаха да разберат чувствата му и да му дадат съвет как да поправи грешката си. Едно дете каза: „*Ако признае истината, може да му е трудно, но после ще му олекне.*“ Този момент ми показва, че чрез киното учениците не само разпознават опасни или трудни ситуации, но и се учат да разсъждават за последствията от своите решения, да проявяват съпричастност и да търсят правилния път.

Теодора Кирилова

начален учител, 4 клас

Едно от нещата, които най-силно ми направиха впечатление, беше колко нетърпеливо учениците очакваха часовете по Кинообразование. Често още от сутринта питаха дали днес ще имаме такъв час и какво ново предстои. Особено голям интерес предизвика работата по филма „Синият тигър“ и създаването на радио предаването „Гласовете на въображението“ – дейност, чрез която децата преживяха силата на въображението и киното чрез звук. Те работиха с огромно желание, влагаха свои идеи и се стараеха записите им да звучат възможно най-добре. Най-вълнуващият момент беше, когато заедно слушахме готовите записи. Децата изпитваха истинско удоволствие и удовлетворение от своята работа, усмихваха се, коментираха и с гордост разпознаваха собствените си гласове. Тогава едно дете възкликна: „Чувствам се като истински водещ!“, а друго попита: „Госпожо, кога пак ще записваме радио?“. За мен тези реакции бяха най-ценният резултат – знак, че децата не просто изпълняват задачи, а истински преживяват наученото и се гордеят със създаденото от тях.

„Чувствам се като истински водещ!“

Веселин Николов

прогимназиален учител по ГИ, 5 клас

В работата по иновацията ми направи впечатление, че учениците постепенно започнаха да участват по-активно и с по-голяма увереност. В началото някои от тях очакваха готови насоки, но с времето започнаха по-самостоятелно да търсят решения и да аргументират мнението си. За мен беше интересно да наблюдавам как дори по-сдържаните ученици намират своето място в обсъжданията. Малка, но важна промяна беше по-голямата ангажираност и желанието им да се включват в работата по време на часа.

Цветислава Игнатова

прогимназиален учител по ФВС, 5–6 клас

Най-силно впечатление ми направи колко активни и ангажирани бяха учениците от 5.–6. клас по време на практическите дейности, свързани със снимане и създаване на кратки филмови задачи. Тогава те показаха значително повече инициативност, креативност и желание за работа в екип. Учениците с интерес предлагаха свои идеи, експериментираха с различни решения и се включваха много по-уверено в учебния процес. За мен беше ценно да видя как чрез практически задачи те не само усвояват нови знания, но и развиват умения за творчество, комуникация и сътрудничество.

Маргарита Калчева

главен учител, биология и химия, 6 клас

Часовете по кино се превърнаха в тихо пътуване към доверието. За мен те не бяха просто учебни часове, а пространство, в което между кадрите и думите се раждаше нещо истинско. Най-ценното беше да видя как екранът престава да бъде изображение и се превръща в убежище – място, където децата уж говорят за героите, а всъщност разкриват себе си. В тези часове учениците не само опознаваха филмовия език, но и се учеха да разчитат емоции – свои и чужди, да „слушат“ тишината и да „четат“ погледите и жестовете – знаци, в които се крият най-дълбоките чувства. Никога няма да забравя думите на едно дете: „Понякога не ни трябва думи, за да разберем, че никой не ни чува.“ Тогава разбрах, че киното е мост към себе си и към другите. Надявам се, че по този мост всяко дете ще намери смелост да каже: „Ето как се чувствам“, знаейки, че има кой да го чуе.

Федя Тодорова

прогимназиален учител по БЕЛ, 7 клас

В работата по иновацията забелязах, че учениците започнаха по-смело да споделят идеи и да аргументират мнението си. Трудност за тях беше да изслушват различни гледни точки, но именно това доведе до най-ползните разговори в часа. Запомних реплика на ученик: *„Не бях се замислял, че едно изображение може да се разбира по толкова различни начини.“* Това ми показва, че постепенно развиват умения за критично мислене и по-задълбочено четене.

„Не бях се замислял, че едно изображение може да се разбира по толкова различни начини.“

Красимира Маринова

прогимназиален учител по математика и ИТ, 7 клас

Най-много ме впечатлиха малките промени в увереността на учениците. Някои от тях, които в началото се притесняваха да говорят пред класа, постепенно започнаха да се включват по-активно и да защитават мнението си. Запомних момент, в който ученик възкликна: *„Сега вече разбирам!“*. Такива реплики показват, че усилията ни си струват и че иновативните подходи могат да направят ученето по-смислено за децата.

„Сега вече разбирам!“

10

Инструменти за диагностика

Как проследявахме промяната —
входни, междинни и изходни нива

Част 1: Филмът — история и анализ

Вопрос 1:
Според теб филмът, който ти е представен по този начин, какво казва за теб?

Филмът е...

Какво според теб казва за неговия стил филмът?
(Избери 1-2 отговора)

Дяволски външен вид и класически интериори

Вопрос 2:
Какво история най-много те впечатлява?

☒ Изображенията и звуците

☐ Изображенията и звуците

☐ Изображенията и звуците

☐ Изображенията и звуците

☐ Изображенията и звуците

Част 1: Образ, който остава в ума

Вопрос 1:
Кой образ от филма ти е останал в ума и защо?

Вопрос 2:
Кой образ от филма ти е останал в ума и защо?

Вопрос 3:
Кой образ от филма ти е останал в ума и защо?

Част 2: Емоции — какво те впечатлява

Вопрос 1:
Какво емоция най-много те впечатлява?

☒ Изображенията и звуците

☐ Изображенията и звуците

☐ Изображенията и звуците

☐ Изображенията и звуците

☐ Изображенията и звуците

Част 1: Образ, който променя

Вопрос 1:
Кой образ от филма ти е останал в ума и защо?

Вопрос 2:
Кой образ от филма ти е останал в ума и защо?

Вопрос 3:
Кой образ от филма ти е останал в ума и защо?

Част 2: Емоции — какво те впечатлява

Вопрос 1:
Какво емоция най-много те впечатлява?

☒ Изображенията и звуците

☐ Изображенията и звуците

☐ Изображенията и звуците

☐ Изображенията и звуците

☐ Изображенията и звуците

Оценяването в контекста на кинообразованието не може да се свежда единствено до проверка на знания или до правилни и грешни отговори. Работата с кино, образи, емоции, гледни точки и лични реакции изисква по-гъвкав и внимателен подход, който да проследява не само какво ученикът знае, а как мисли, как общува, как работи с другите, как изразява позиция и как постепенно развива умения за рефлексия.

Затова в рамките на иновацията беше разработен специфичен инструментариум за проследяване на напредъка на учениците, свързан с уменията на 21. век – критическо мислене, сътрудничество, комуникация, гражданска чувствителност, емоционална и визуална грамотност. Тези инструменти включват входни, междинни и изходни нива, критериални скали и индикатори, които позволяват да се види развитието на учениците в процеса, а не само крайният резултат.

Особено важно е, че оценяването тук не измерва „правилното“ възприемане на един филм или художествен продукт, а подкрепя способността на учениците да наблюдават, да задават въпроси, да правят връзки, да споделят лична позиция и да участват в общ разговор.

В следващата част са представени примерни инструменти за входно, междинно и изходно проследяване, които могат да бъдат използвани, адаптирани или надграждани от учители, работещи с кинообразование и развитие на ключови компетентности.

Тук представяме само част от разработения инструментариум, за да покажем логиката на проследяване. Всички останали входни, междинни и изходни нива, скали, индикатори и примерни материали са събрани в обща дигитална папка, достъпна чрез QR кода в края на главата.

ВХОДЕН ТЕСТ – 1. КЛАС/ КГО

Име: Али
 Клас: 1 Дата: _____

Инструкции: Учителят чете задачите. Детата оградят, отговарят или рисуват.

ЗАДАЧА 1
 Какво е „филм“?
 Нарисувай филм.

ЗАДАЧА 2
 Как се чувстваш, когато гледаш филм?
 Огради едно лице:

Примерен входен тест за I клас

Входен инструмент

3. КЛАС

СЕПТЕМВРИ

ЦЕЛ

Да наградим познанието за личната мотивация и интереси на децата по отношение на киното, да отчетем израстването им в самостоятелност и сътрудничество, както и да поставим основа за по-задълбочена рефлексия.

Част 1 • Филмите — истории с послание

- ① Спомни си филм, който ти е направил силно впечатление (може и от миналата година). Какво според теб искаше да ни каже този филм? (Напиши 1–2 изречения.)
- ② Какви истории най-много те вълнуват?
 - Забавни и смешни
 - Истински и трогателни
 - Приключенски и фантастични
 - С герои, които приличат на мен
 - Друго: _____

Част 2 • Аз в екипа

- ③ Какво е за теб добрата групова работа? Попълни изречението: „За мен работата в екип е добра, когато...“
- ④ Избери роля, в която се чувстваш най-спокоен/а:
 - Идеен двигател – давам идеи
 - Организатор – помагам всичко да върви
 - Миротворец – изглаждам споровете
 - Изпълнител – обичам ясни задачи
 - Наблюдател – уча като гледам

Част 3 • Аз като ученик

- ⑤ Какво ти помага да разбираш по-добре филмите, които гледаш? (Избери едно или две неща и обясни с пример.)
 - Разговор след филма
 - Внимателно наблюдение
 - Сравнение с живота
 - Музиката и образите
- ⑥ Довърши изречението: „В часовете по кино искам да мога да...“

НАСОКИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ

Подходящо за провеждане в индивидуална или малка група сесия (30–40 мин), с възможност за допълване устно или визуално при нужда.

Междиен инструмент

5. КЛАС

ЯНУАРИ

ЦЕЛ

Да развием способността на учениците да интерпретират визуални образи и сцени, да мислят за ролята на монтажа, композицията и звука, и да осъзнаят собственото си поведение и развитие в груповата работа.

Част 1 · Чета образа, не само думите

- ① Спомни си сцена от филм, в която нямаше почти никакви думи, но всичко се разбираше. Какво видя? Какво разбра? Как се предава смисъл без думи?
- ② Довърши изречението: „Визуалният език на киното е като...“ (Пример: огледало, език без думи, мечта, музика, друг свят...) Обясни защо направи тази асоциация.

Част 2 · Аз и групата – съучастници или случайни пътници?

- ③ Спомни си момент от часовете по кино, в който групата ти се справи добре – независимо дали сте гледали, обсъждали или създавали нещо. Какво беше различното тогава? Кой помогна и как?
- ④ В групата често има различни гледни точки. Опиши случай, когато сте се разбрали след несъгласие. Какво помогна?

Част 3 · Киното ме кара да...

- ⑤ Гледането на филми може да ни променя. След кой филм си излязъл/а от час с нови мисли или чувства? Какви бяха те и защо се появиха?
- ⑥ Как се е променил начинът, по който гледаш филми, от началото на годината до сега?
 - Обръщам внимание на детайли
 - Мисля повече за темите
 - Виждам емоциите на героите
 - Забелязвам как е направен филмът
 - Друг отговор: _____

Обясни с пример.

НАСОКИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ

За учителя: Този инструмент вече въвежда елементи от визуалната и емоционалната грамотност, както и разпознаване на груповата динамика и личната позиция. Може да се използва и като основа за портфолио или самооценка.

Финален инструмент

7. КЛАС | МАЙ/ЮНИ

ЦЕЛ

Да обобщим какво са научили учениците за себе си, за киното и за света чрез процеса на гледане, обсъждане и съпреживяване. Да се даде възможност за дълбока лична позиция, формулирана с думи, образи или метафори.

Част 1 • Образи, които променят

- 1 Коя сцена от филм, гледан тази година, според теб казва нещо важно за живота? Опиши я и обясни какво послание откриваш в нея.
- 2 В кой момент се почувства, че вече гледаш кино по нов начин? Какво започна да забелязваш, което преди не си?

Част 2 • Аз като част от група / общество

- 3 Какво е „отговорен зрител“ според теб? (Помисли за това как гледаш, как споделяш, как говориш за филм и какво остава в теб.)
- 4 Киното помага ли да разберем другите по-добре? Разкажи за момент, в който чрез филм си усетил/а нечие различие, болка или избор по нов начин.

Част 3 • Моето кино, моят глас

- 5 Представи си, че правиш филм за нещо, в което вярваш. За какво ще бъде този филм? Как искаш да въздейства на зрителя?
- 6 Завърши с лична рефлексия: „Киното ме научи да...“ (Можеш да напишеш няколко изречения или кратко послание към бъдещия си Аз като зрител.)

НАСОКИ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ

За учителя: този финален инструмент е подходящ за писмено портфолио, изложба на отговори, филмов дневник или устна изява. Той дава възможност за цялостна картина на личното и гражданско развитие, осъществено чрез киното. Особено ценно е да се комбинира с прожекция или прожекционно есе.

Всички входни, междинни и изходни нива, скали и индикатори

[illegible]

Финален инструмент, 4 клас

11

Оценяване на умения на 21. век

Цели, индикатори и източници
за проверка на ключови компетентности

Отделно от входните, междинните и изходните нива, които служат за диагностика и проследяване на напредъка в определени моменти от учебната година, в рамките на иновацията е разработен и по-широк инструмент за оценяване на умения от 21. век. Той не измерва само знания за кино или конкретен резултат от дадена задача, а проследява развитието на ключови компетентности, които се проявяват в процеса на работа – в дискусиите, груповите задачи, рефлексите, творческите продукти и начина, по който учениците общуват, мислят и участват.

Този инструмент е особено важен, защото дава педагогически език за оценяване на процеси, които често остават невидими в традиционното училищно оценяване. В него са разписани компетентности като емоционална интелигентност, умения за учене, критическо мислене, работа в екип и комуникационни умения, всяка от които е описана чрез конкретни индикатори, цели, скала за оценяване и възможни източници за проверка. По този начин оценяването се превръща не просто в отчитане на резултат, а в наблюдение на развитието – как ученикът разпознава емоции, аргументира мнение, слуша другите, поема роля в екипа, приема обратна връзка и постепенно изгражда по-съзнателно участие в учебния процес.

Иван от 2 клас споделя своя идея в хода на общата работа

В контекста на кинообразованието подобен инструмент е особено ценен, защото работата с изкуство не предполага един-единствен правилен отговор. Тя изисква наблюдение, тълкуване, лична позиция, съпреживяване, диалог и способност за свързване на видяното с реални житейски и граждански ситуации. Затова оценяването тук не се разбира като формална проверка, а като начин учителят да види какво реално се развива у учениците и как тези умения могат да бъдат подкрепяни във времето.

В книгката представяме този инструмент като пример за възможен модел за оценяване на умения при работа с кино, изкуство и проектно-базирани дейности.

01 Емоционална интелигентност

ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТИ

Разпознават емоциите на героите, свързват проявата на емоции с конкретно поведение (в реалния живот и чрез филмови образи).

ЦЕЛИ

Управляват емоциите си, рефлектират свободно, анализират кое поведение води до по-успешен резултат.

ВЪЗМОЖНИ ИЗТОЧНИЦИ ЗА ПРОВЕРКА

Снимки, запис от рефлексии, работни листи, анкета, ангажираност в дискусии, протокол от наблюдение на рефлексии.

СКАЛА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ · РАЗВИТИЕ ПО НИВА

2

Начално ниво

Трудно разпознава емоции (свои или на героите) · Често използва общи думи („добро“, „лошо“) без конкретика · Рядко се включва в разговор за чувства

3

Ограничено ниво

Разпознава някои базови емоции (радост, тъга, гняв) у герои или съученици · Може да посочи как сам се чувства в конкретен момент, но с едносрични отговори · Нуждае се от насочващи въпроси от учител

4

Задоволително ниво

Разпознава повече емоции, включително по-сложни (страх, изненада, вина) · Може да даде кратко обяснение защо героят/той сам се чувства така · Включва се в групови разговори, но не винаги чува другите

5

Добро ниво

Свързва емоциите на героите със ситуации от реалния живот · Използва по-богат речник за чувства · Умее да обясни как собствените му емоции влияят върху поведението му · Показва емпатия – реагира на чувствата на съученици

6

Отлично ниво

Разпознава нюансирани емоции и може да ги аргументира чрез наблюдения (жестове, действия, тон) · Изразява собствените си чувства по спокоен и ясен начин · Слуша внимателно другите и проявява уважение към чуждите емоции · Прави връзка между емоции, ценности и решения (свои или на героите)

02 Умение за личностно развитие

ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТИ

Оценяват силни и слаби страни на своите идеи, текстове, сценарии; проследяват напредъка си относно голямата цел – създаването на филм; дават конструктивна обратна връзка при дискусии и рефлексии, включително чрез опита от кинообразованието.

ЦЕЛИ

Личностно представяне – да презентират убедително и адекватно собствените си силни и слаби страни в различни видове контекст от добития опит. Конференция „Ученик – Родител – Учител“: ученикът презентира и анализира своя план за снимки и краен продукт, тракер на резултатите през годината; участниците рефлексират критично върху представянето си чрез ключови въпроси: как се чувствам, постигнах ли целта, какво ми помогна, какво ми по-преди, какво бих подобрил в работния процес?

ВЪЗМОЖНИ ИЗТОЧНИЦИ ЗА ПРОВЕРКА

Дават, търсят и интегрират обратна връзка в обсъжданията на филмите, идеите, сценариите. Табло на напредъка, видеа от презентациите, чрез които да идентифицират три свои слаби и три силни страни, анкетни карти, протокол за разпределение на лидерски роли в груповата работа и снимачния процес, писмена обратна връзка.

СКАЛА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ · РАЗВИТИЕ ПО НИВА

2

Начално ниво

Рядко разпознава какво му е трудно или лесно · Често чака учителя да каже какво да прави · Не умее да обясни защо е постигнал даден резултат

3

Ограничено ниво

Посочва някои свои силни страни, но общо („аз съм добър“) · Споделя какво не му харесва, но без идеи за промяна · Нуждае се от постоянна подкрепа за планиране на действия

4

Задоволително ниво

Разпознава конкретни свои умения или трудности („мога да измислям идеи“, „трудно ми е да рисувам“) · Опитва се да постави краткосрочна цел („следващия път ще...“) · Приема обратна връзка от учителя, но я използва частично

5

Добро ниво

Формулира ясни цели за подобрене · Сравнява сегашните си резултати с предишни и вижда напредък · Търси активно помощ от връстници или учител, за да се развие · Демонстрира увереност в свои силни страни

6

Отлично ниво

Умее да прави самооценка и да посочва конкретни примери за развитие · Свързва своите успехи/трудности с усилията и стратегиите, които е използвал · Създава собствени идеи за усъвършенстване и ги прилага · Помага и на други ученици да разпознават и развиват своите силни страни

03 Умение за учене

ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТИ

Ученикът се концентрира върху конкретна задача/проект за кратък или дълъг период от време; управление на времето (вкл. чрез филма и задачите).

ЦЕЛИ

Изграждат система от правила и последствия в рамките на ателието – в и извън класната стая, учениците проявяват постоянство; управление на обучителна среда извън училище, адаптират го и се придържат към него.

ВЪЗМОЖНИ ИЗТОЧНИЦИ ЗА ПРОВЕРКА

Задачи за изпълнение със зададена времева рамка, анкетни карти за родителите – списък с въпроси, които родителят може да задава на ученика, за да провери неговата ангажираност и напредъка в работата по крайната цел; учениците имат график.

СКАЛА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ · РАЗВИТИЕ ПО НИВА

2

Начално ниво

Трудно свързва новото знание с вече познато · Повтаря действия механично, без да разбира смисъла · Очаква постоянни указания

3

Ограничено ниво

Може да каже какво е научил, но в общи думи · Опитва да приложи знанията си, но често неуспешно · Има нужда от много подкрепа, за да се ориентира в нова задача

4

Задоволително ниво

Обяснява какво е новото за него и дава пример · Използва понякога наученото от предишни ситуации · Приема помощ, но започва да се справя и самостоятелно

5

Добро ниво

Умее да свърже новото знание с предишния опит · Използва различни стратегии, за да се справи (въпроси, опити, идеи) · Показва устойчивост – не се отказва лесно при трудност · Обяснява как наученото може да му послужи и другаде

6

Отлично ниво

Самостоятелно открива начини за учене и ги споделя с други · Систематично прилага наученото в нови ситуации · Демонстрира метакогнитивност („Разбрах, че научих, защото...“) · Помага на съученици да учат по-ефективно

04 Критическо мислене

ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТИ

Поставя хипотеза при дискусииите, тества мнението на останалите; експериментира; провежда симулация по сюжета на филма; идентифицира различни аргументи и гледни точки.

ЦЕЛИ

Взема решение при съществуващата рамка на кинопроцес; разпознава своята субективна гледна точка при вземането на решение.

ВЪЗМОЖНИ ИЗТОЧНИЦИ ЗА ПРОВЕРКА

Въпроси за оценка на аргументите по критерии (базираност на факти, свързаност с въпроса); формулира конкретни идеи за подобрене на творческия процес, разглежда темата по поставения въпрос като част от по-голяма система от въпроси. Със създаването на филма поставя темата в различен интериоризиран контекст.

СКАЛА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ · РАЗВИТИЕ ПО НИВА

2

Начално ниво

Приема информацията без да я поставя под въпрос · Повтаря чужди мнения без аргументи · Трудно забелязва различни гледни точки

3

Ограничено ниво

Може да каже дали е съгласен или не, но без обяснение · Понякога различава факти от мнения, но не последователно · Реагира емоционално, вместо да аргументира

4

Задоволително ниво

Опитва се да дава причини за мнението си · Забелязва, че има повече от една гледна точка · Може да сравни два образа/ситуации, но често повърхностно

5

Добро ниво

Аргументира позицията си с конкретни примери · Разглежда алтернативни гледни точки и ги коментира · Може да обясни защо нещо му се струва правдоподобно или не · Търси логика и смисъл в сцените/задачите

6

Отлично ниво

Самостоятелно формулира задълбочени въпроси · Сравнява различни гледни точки и изтъква аргументи „за“ и „против“ · Открива противоречия или скрити послания · Подтиква съучениците да мислят критически

05 Работа в екип

ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТИ

Учениците са готови да работят с всекиго; самостоятелно разпределят роли и задачи; сами изработват план за действие; всеки работи по поставената задача и роля, дава идеи, слуша активно и цени различното мнение; взаимопомощ – подпомагат останалите членове на екипа да дадат най-доброто от себе си, не изземват работата на другите, а им помагат да се изявят.

ЦЕЛИ

Изпълняват задачата в срок; учениците представят общия продукт; представяне на етапи – идея, прогрес, резултат. Говорят свободно и уверено по темата – представят теза и задълбочени аргументи.

ВЪЗМОЖНИ ИЗТОЧНИЦИ ЗА ПРОВЕРКА

Номинация за роли с мотивация от съученици; разпределяне на роли на ротационен принцип; списък от дейности, разпределени хронологично; отговорник, който проследява участието на всеки; представяне на етапи чрез видео и снимки. Собствена оценка на завършената задача + аргументация; оценка от съучениците + аргументация; оценка и аргументация на учителя. Наблюдение от учителя по време на групова работа; рефлексия „Как помогнах на групата?“; обратна връзка от съученици (peer feedback); краен продукт на екипа (рисунок, колаж, филмова сцена).

СКАЛА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ · РАЗВИТИЕ ПО НИВА

2

Начално ниво

Трудно се включва в групата · По-скоро наблюдава, отколкото участва · Не предлага идеи или не слуша другите

3

Ограничено ниво

Участва само когато бъде поканен · Изслушва другите, но рядко се съобразява · Идеите му са отделни, не се вписват в общата работа

4

Задоволително ниво

Активно участва и изпълнява възложени задачи · Споделя идеи и слуша съучениците си · Понякога отстъпва или приема чуждо мнение

5

Добро ниво

Включва се пълноценно в екипната работа · Подкрепя съучениците си (например окуражава, помага) · Може да направи компромис за постигане на общата цел · Уважава различните роли и отговорности в екипа

6

Отлично ниво

Взема инициативи и мотивира групата · Съдейства за решаване на конфликти · Активно свързва идеите на различните ученици в единна посока · Насърчава сътрудничество и чувство за принадлежност в екипа

06 Комуникационни умения

ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТИ

Представя себе си в различни ситуации (неформална, формална и т.н.); използва адекватен речник според ситуацията; използва езика на тялото и визуален контакт. Ученикът умее да изразява своите идеи ясно и разбираемо, устно и писмено; може да слуша и да реагира адекватно; да представя резултати и да общува в различни ситуации.

ЦЕЛИ

Изслушва с разбиране (демонстрирайки уважение и внимание и с езика на тялото). Прилага етични норми в общуването, прилага различни комуникационни стратегии в зависимост от целта на общуването.

ВЪЗМОЖНИ ИЗТОЧНИЦИ ЗА ПРОВЕРКА

Критериални матрици за овладяване на умениято – за начинаещ, напреднал, експерт (пример: ясно и ефективно артикулиране на идеи и мисли). Наблюдение от учителя по време на устни отговори, дискусии, презентации; учениците се самооценяват („Успях ли да кажа ясно мисълта си?“); обратна връзка от връстници след изява; качество на крайния продукт.

СКАЛА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ · РАЗВИТИЕ ПО НИВА

2

Начално ниво

Трудно изразява мисълта си, говори неясно или с много паузи · Избягва участие в разговор или представяне · Не слуша или често прекъсва другите

3

Ограничено ниво

Успява да се изрази, но с кратки или непълни изречения · Понякога слуша, но не винаги реагира адекватно · При представяне се затруднява да задържи вниманието на другите

4

Задоволително ниво

Комуникира разбираемо, макар и с колебания · Участва в разговори и изслушва другите · При презентация успява да предаде основната идея, но не винаги уверено

5

Добро ниво

Изразява се ясно и логично · Използва подходящ език според ситуацията · При презентации поддържа добре идеите си, използва глас и жестове · Слуша активно и реагира с уважение

6

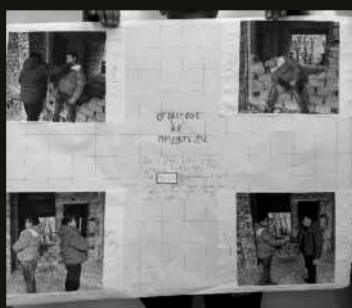
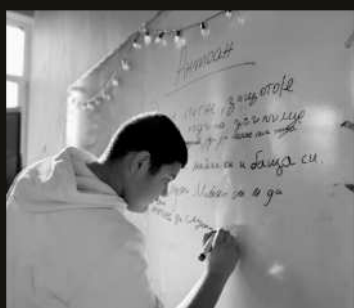
Отлично ниво

Изразява се убедително, структурирано и с богат език · Умее да адаптира речта си към аудиторията · Презентацията му е увлекателна, с ясни акценти и силно въздействие · Показва емпатия и уважение към различните мнения в общуването

12

Иновацията като споделен процес

Училище, партньори, учители,
ученици и родители заедно

Иновацията „Кинообразование за граждански умения – сътрудничество, рефлексия и учене“ се реализира в рамките на одобрена училищна иновация от Министерството на образованието и науката. Подкрепата на МОН и възможностите, които дава Националната програма „Иновации в действие“, са важна част от процеса, защото позволяват училището не само да развива собствен модел, но и да го споделя, обсъжда и надгражда заедно с други училищни общности.

Важна опора в съдържателната и методическата част на иновацията е програмата **CinEd**, която дава достъп до европейско кино, педагогически ресурси и възможност филмите да бъдат използвани не просто като илюстрация към учебното съдържание, а като повод за разговор, наблюдение, анализ, лична позиция и работа с големи въпроси. В този смисъл киното се превръща в среда за учене, а не само в културно преживяване.

Ученици представят резултат от групова работа пред класа

Иновацията се подкрепя и отвътре – от училищното ръководство, педагогическите специалисти, учениците и родителите. Училищното ръководство осигурява организационната рамка и доверие към процеса, учителите превръщат идеите в реални уроци, учениците внасят своите реакции, въпроси и гледни точки, а родителите постепенно стават част от по-широката училищна общност около иновацията.

Особено важно място в развитието на иновацията има Сдружение „Арте Урбана Колектив“ – дългогодишен партньор на училището в областта на кинообразованието. Ролята на организацията не е външна или формална, а дълбоко свързана със самия педагогически процес – от избора на филми и методическата рамка, през подкрепата за учителите, до мисленето за това как киното може да отключи разговори, сътрудничество и рефлексия в класната

стая. Тази подкрепа помага иновацията да не остане само набор от дейности, а да се превърне в последователен образователен модел.

— „Арте Урбана Колектив“

Сдружение „Арте Урбана Колектив“ е неправителствена организация с дългогодишен опит в областта на кинообразованието, културното образование и работата с деца, младежи, учители и училищни общности. Организацията развива и подкрепя инициативи, които използват кино не само като изкуство, а като средство за учене, диалог, изразяване, критическо мислене и среща с различни гледни точки.

Работата на „Арте Урбана Колектив“ е свързана с въвеждането на кинообразователни практики в училищна среда, подготовка на учители, разработване на педагогически ресурси, организиране на ателиета, прожекции, дискусии и срещи между ученици, учители и професионалисти от сферата на кино. Чрез своите програми и партньорства организацията подпомага изграждането на култура на гледане, разговор и рефлексия, в която филмът се превръща в отправна точка към по-широки теми – личен избор, общност, различие, принадлежност, справедливост и сътрудничество.

В рамките на иновацията „Кино-образование за граждански умения – сътрудничество, рефлексия и учене“ „Арте Урбана Колектив“ има ключова роля като методически и съдържателен партньор. Подкрепата на организацията е свързана с избора и осмислянето на филмовото съдържание, с прилагането на методологията на **CinEd**, с педагогическото мислене около задачите и с изграждането на устойчив модел, в който кино присъства не като допълнение към учебния процес, а като реална учебна среда.

Експертите Ралица Асенова и Еви Карагеоргу са част от този процес чрез методическа подкрепа, участие в обсъждания, споделяне на опит и съвместно мислене върху това как кинообразованието може да бъде приложено устойчиво в училищна среда. Техният принос е важен именно защото свързва практиката в класната стая с по-широкия опит на „Арте Урбана Колектив“ в работата с кино, деца, учители и образователни общности.

Така иновацията се развива като споделен процес – между училище и външни партньори, между учители и ученици, между изкуство и образование, между конкретната класна стая и по-големия разговор за това какви умения са нужни на децата днес.

Ралица Асенова, съосновател и ръководител на Сдружение „Арте Урбана Колектив“

Ралица Асенова, съосновател и ръководител на Сдружение „Арте Урбана Колектив“, споделя:

Ако някой ми беше казал преди повече от десет години, когато започвах да работя за въвеждането на кинообразованието в България, че един ден ще съществува цяло училище – и то далеч от централните части на София или на друг голям град – в което кинообразованието се прилага като метод, като педагогическа стратегия и като съдържание, интегрирано в цялостната учебна програма, със сигурност нямаше да му повярвам.

Ето, че днес това е факт. ОБУ „Неофит Рилски“ в село Дерманци продължава поредната си ино-

вация, която отдава на киното мястото, което то заслужава.

Киното – като изкуство, но и като прозорец към света. Като средство за осмисляне на сложни понятия и процеси. Като начин на мислене, на наблюдение и на задаване на въпроси. В този смисъл кинообразованието не е просто допълнителна дейност в училище, а подход към ученето, който развива наблюдателност, критическо мислене, въображение и способност за разбиране на света около нас.

Още по-голяма беше изненадата ми, когато започнах да наблюдавам как учителите от Дерманци намират свой собствен път към филмите. Да открият нещо особено ценно – те не просто използват

ресурсите на програмата **CinEd**, а ги надграждат и адаптират към собствената си среда и ученици.

В известен смисъл тази програма за кинообразование вече не принадлежи на нас – на „*Арте Урбана Колектив*“, нито на мен като неин дългогодишен координатор. И това е повод за истинска радост. Защото програмата се е превърнала в нещо много по-голямо от първоначалния си замисъл.

Благодарение в голяма степен на учителите от село Дерманци, идеята за кинообразование се превърна в цялостна педагогическа практика, в която комуникативните умения, социалните компетентности, визуалната култура и гражданското образование се преплитат в органично цяло.

Разбира се, по пътя не липсват и трудности. Част от учителите споделиха за предизвикателствата, с които са се сблъсквали при въвеждането на кинообразованието в своята практика. Това е напълно естествено. Всяка нова идея преминава през период на търсене, адаптация и преодоляване на препятствия. Именно затова наблюденията на учителите са толкова ценни – защото могат да помогнат и на други преподаватели, които тепърва поемат по този път.

Първата област, която се откроява като предизвикателство, е свързана с езиковите умения. Използването на филми в класната

стая предполага непрекъснат разговор за видяното на екрана. Гледането е само началото. Същинското учене започва тогава, когато учениците трябва да опишат, анализират, тълкуват и аргументират своите наблюдения.

Именно в тези моменти става видим един по-широк проблем, който далеч не се отнася само до учениците в Дерманци. Много деца изпитват затруднения да назоват това, което виждат, чувстват или мислят. Ограниченият речников запас често се оказва пречка пред формулирането на по-сложни идеи и позиции.

Ученици си помагат в процеса на създаване на визуален отговор към филма

Наблюденията ми от среща на учителите в рамките на иновациите показаха обаче и положителна тенденция. Почти всички учители отбелязват напредък в устното споделяне и рефлексията. Учениците все по-лесно разказват, сравняват различни гледни точки и изразяват собствено мнение. Писмените задачи продължават да бъдат по-трудни, особено

когато изискват по-задълбочено разбиране на текст или аргументиране на позиция, но именно това показва колко важна е системната работа върху езиковите умения.

Втората трудност е свързана със способността за концентрация и продължително внимание. Тук изпъква един от най-ценните ресурси в образованието – времето. Времето, което прекарваме в четене, писане, гледане и обсъждане. Усвояването на знания и умения изисква постоянство и повторение, а кинообразованието създава именно такава възможност.

Работата с няколко филма в рамките на един учебен срок позволява да се наблюдава реален напредък. Учителите споделят, че постепенно учениците започват да проявяват повече търпение към филмите и историите, които те разказват. Те се вглеждат по-внимателно в персонажите и ситуациите, задават повече въпроси и правят все по-самостоятелни наблюдения. Това е бавен процес, но и един от най-ценните резултати на кинообразованието – възпитаването на внимание и способност за задълбочено наблюдение.

Особено интересни са наблюденията върху социалните и гражданските умения на учениците. Учителите споделят, че филмите се превръщат в естествен повод за разговор за отношенията между хората, за различните гледни точки и за възможните решения

на конфликтни ситуации. Все по-често учениците започват да защитават собствено мнение, без да отхвърлят мнението на другите.

Особено успешни се оказват ролевите задачи, драматизациите и работата в екип. Именно чрез тях децата не само анализират филмите, но и преживяват различни ситуации, поставят се на мястото на персонажите и развиват емпатия. Някои учители дори отбелязват положителни промени в поведението на учениците, в способността им да работят съвместно и в готовността им да изслушват различни позиции.

Може би най-ценното, което тези учители дават на своите ученици чрез уроците по кино и кинообразование, свързани с гражданското образование, е възможността да изразяват собственото си мнение и да учат, поставяйки в центъра именно своите идеи, въпроси и наблюдения.

Това е образование, което не започва от готовия отговор, а от личния опит и гледната точка на ученика. Образование, което насърчава децата да намират думи за своите мисли и чувства, да развиват увереност в собствените си способности и постепенно да изграждат своята позиция към света.

В заключение бих искала да подчертая, че не всеки учител трябва да притежава задълбочена кинокул-

тура или специализирана подготовка в областта на киното, за да припознае този подход и да го приложи в своята практика. Същността на кинообразованието не се крие единствено в познаването на киното като изкуство, а в способността да се тръгне от нещо конкретно – един образ, една сцена, един диалог, един персонаж – и постепенно да се достигне до нещо по-голямо и по-съществено: до идея, до ценност, до понятие, до разбиране на света и на самите нас.

Не всеки учител ще припознае именно киното като своя път към тези цели. Но съм убедена, че изкуството във всичките му форми притежава тази уникална способност – да насочва вниманието на учениците навътре към самите тях,

към техните преживявания, въпроси и търсения.

А какво по-важно днес, в епохата на изкуствения интелект и на все по-достъпната информация, от това да насърчим младите хора да се обърнат към себе си и да потърсят онова, което ги прави уникални? Да развият способността да разбират себе си, своите ценности и своята отговорност към другите.

Може би това е и най-голямата задача на съвременното образование – не просто да предава знания, а да помага на всеки ученик да открие своето място в света, да намери своя глас и да осъзнае, че има активна роля в общността, от която е част. А след това – да продължи да я развива, променя и обогатява.

Еви Карагеоргу, киноексперт на Сдружение „Арте Урбана Колектив“, споделя:

Еви Карагеоргу, киноексперт на Сдружение „Арте Урбана Колектив“

В рамките на работата по иновацията имах възможност неколккратно да наблюдавам уроци, в които учители от ОБУ „Неофит Рилски“ – с. Дерманци прилагат кинообразователния подход и ресурсите на платформата **CinEd**. Тук ще разкажа по-конкретно за едно от тези наблюдения – проведено на 25 март 2026 г. в 2. А и 3. клас. Двата урока, вдъхновени от филма „Аники Бобо“, показаха различни възможности за работа с игрално кино в начален етап и очертаха силни педагогически посоки: развитие на емоционална грамотност, формиране на умения за наблюдение, насърчаване на уст-

ното изразяване, работа с персонаж и изграждане на връзка между филмовия образ и личния опит на учениците.

В 2. А клас урокът беше изграден около сцена, в която главният герой Карлитос е обвинен несправедливо и отлъчен от групата. Това даде възможност за работа с теми като справедливост, изключване, принадлежност и преживяване на другия. Учениците бяха насочени към разпознаване и назоваване на емоциите на героя, като постепенно стигнаха до по-нънсирани определения като „унижен“, „изолиран“, „тъжен“. В тази част урокът ясно подкрепяше развитието на емоционална интелигентност и умения за емпатийно разбиране – децата не просто преразказваха случилото се, а се опитваха да влязат в позицията на персонажа.

Особено силен момент беше ролевата игра, която класът прие с голямо желание. Един от учениците, който обикновено не участва активно в учебния процес, сам поиска да влезе в ролята на Карлитос и се включи искрено, спокойно и съпричастно. От педагогическа гледна точка това е много показателно: филмовата ситуация създаде защитено пространство за участие, в което ученикът успя да изрази позиция и емоция през ролята, без да бъде директно поставен в центъра като „себе си“. Именно такива моменти показват потенциала на кинообразова-

нието да включва деца, които в други учебни формати често остават по-пасивни.

Педагогически акценти от урока в 2. А клас:

- работа с емоционална грамотност чрез филмова ситуация;
- развитие на емпатия и разбиране към преживяването на другия;
- Включване на ученици с по-ниска обичайна активност чрез ролеви подходи;
- Възможност за свързване на темите от филма с реални ситуации от училищния живот;
- потенциал за надграждане към по-киноспецифично наблюдение на образа.

Филмът продължава в обща тетрадка от думи, рисунки и впечатления

Урокът отвори и важна посока за развитие – разговорът за чувствата може постепенно да бъде свързан с по-внимателно наблюдение на филмовия език. С други думи: откъде разбираме как се чувства героят? Казва ли го самият той, или го разчитаме през мълчанието,

погледа, поведението на другите, разстоянието между телата, позицията на камерата, начина, по който е изграден кадърът? Тази връзка между емоционалното преживяване и анализа на образа е една от съществените задачи на кинообразованието.

В 3. А клас беше наблюдаван уверен и добре структуриран урок с акцент върху анализ на персонажите. Учителката водеше дискусията последователно, като насърчаваше учениците да не остават при едносрични отговори, а да разгръщат мислите си, да уточняват думите си и да търсят основания за своите характеристики. Това създаде условия за развитие на устна реч, аргументация, активно слушане и критическо мислене. Учениците изградиха богати характеристики на героите – Едуардо беше описан като агресивен, ревнив и самохвалко, а Пищерин – като смел, добродушен, но и малко хитър.

Включването на конкретни кадри от филма оживи разговора и даде визуална опора на анализа. Това е особено важно, защото помага мненията на учениците да не останат само общи впечатления, а да се свържат с видяното на екрана. Когато децата се връщат към кадъра, те започват да забелязват детайли, да сравняват поведение, да обосновават думите си и да разбират, че филмовият образ носи информация не само чрез диалог, но

и чрез жест, поглед, позиция, действие и композиция.

Педагогически акценти от урока в 3. А клас:

- целенасочено развитие на устното изразяване;
- насърчаване на аргументирани отговори;
- работа с характеристика на персонаж;
- използване на кадри като визуална опора за анализ;
- преминаване от впечатление към обосновано наблюдение;
- развитие на умения за сравнение, интерпретация и критическо мислене.

И в двата урока се видя, че работата със **CinEd** е особено плодотворна, когато филмовите откъси са добре подбрани, въпросите са отворени, а на децата е дадено пространство да говорят не само

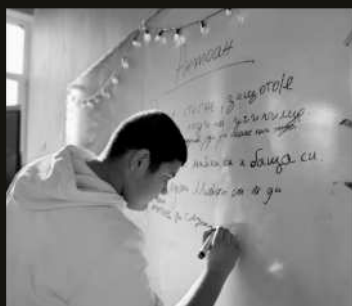
за сюжета, но и за неизговореното – за чувствата, напреженията, отношенията и детайлите, които образът носи. Тези уроци показаха, че киното може да бъде силен вход към разговор за справедливост, принадлежност, изключване, смелост, вина, приятелство и гледна точка.

Най-ценното в наблюдаваните практики беше, че филмът не беше използван просто като илюстрация, а като педагогически ресурс за мислене, разговор и преживяване. Учениците гледаха, връщаха се към кадри, назоваваха емоции, сравняваха герои, опитваха се да разберат мотиви и реакции. Така кинообразованието започва да изпълнява една от най-важните си функции – да учи децата да гледат внимателно, да говорят по-смислено за видяното и постепенно да свързват образа с човешкия опит.

13

Кинообразование и PISA

Творческото мислене като международно
разпознаваема компетентност

PISA е фундаментално международно образователно изследване, което проследява доколко учениците могат да използват знанията и уменията си в реални ситуации, а не просто да възпроизвеждат учебно съдържание. През 2022 г. във фокуса на изследването влиза и творческото мислене – способността на учениците да генерират идеи, да предлагат оригинални решения, да изразяват смисъл чрез образ, текст или дизайн и да обосновават своя избор.

Този контекст е важен за кинообразованието, защото много от задачите, които използваме при работа с филм, развиват именно такива умения. Когато учениците създават плакат, комикс, диалог, визуална интерпретация или алтернативна гледна точка към дадена сцена, те не просто „рисуват“ или „отговарят на въпрос“, а преминават през процес на избор, въображение, структуриране, аргументация и лична позиция.

Ученици работят с карти от кадри в творческа задача

В отделен ресурс съпоставяме примерни задачи от **PISA** 2022 за творческо мислене с педагогически материали и дейности по **CinEd**, включително работа с филма „Аники Бобо“, създаване на плакати, комикси, диалози, визуални интерпретации и творчески отговори. Сравнението показва, че задачите по кинообразование не са просто артистични или допълнителни дейности, а развиват умения, които са разпознаваеми и в международни образователни рамки – оригиналност, гъвкавост на мисленето, визуално и писмено изразяване, способност за създаване на идеи и обосноваване на избор.

Особено важно е, че в кинообразованието тези умения се развиват през среща с филмов образ, персонажи, ситуация и гледна точка. Така творческото мислене не се появява като абстрактна компетентност, а като жива практика – ученикът гледа, избира, създава, сравнява, аргументира и осмисля.

Кинообразование и творческо мислене: сравнение на задачи PISA със задачи CinEd

**THINKING
OUTSIDE THE BOX**
The PISA 2022
Creative Thinking Assessment

От ресурса: паралел между задачи на PISA 2022 и педагогически задачи по CinEd

ПЪЛЕН РЕСУРС ОНЛАЙН

Пълният ресурс показва конкретни паралели между примерни PISA задачи и възможни кинообразователни задачи по CinEd. Той може да бъде използван от учители като ориентир как работата с филм може да подкрепя развитието на творческо мислене, визуална грамотност и умения за интерпретация. Сканирайте QR кода, за да го отворите.

14

След края на прожекцията...

Заключителни думи
от ръководителя на иновацията

Даниел Симеонов, ръководител на иновацията

Даниел Симеонов, ръководител на иновативната практика в ОБУ „Неофит Рилски“, с. Дерманци

Кинообразованието в нашето училище не е добавка към учебния процес. То е начин да направим ученето по-смислено, по-човешко и по-свързано със света на децата. Филмът не влиза в класната стая само като илюстрация към тема, а като възможност за среща – с образи, с чужди гледни точки, с въпроси, с емоции, с другия и със себе си.

В този смисъл нашият модел стъпва върху разбирането, че

киното в училище не трябва да бъде сведено до обяснение, анализ или проверка на знания. То отваря пространство, в което учениците могат да гледат, да чувстват, да се колебаят, да спорят, да откриват думи за преживяното и постепенно да изграждат собствена позиция. Именно тук кинообразованието се свързва с гражданските умения – защото да гледаш внимателно означава и да слушаш внимателно, да допускаш различна гледна точка, да търсиш смисъл отвъд първата реакция.

Сътрудничеството се превръща от понятие в преживяване

Ален Бергала – френски кинокритик, режисьор, преподавател и един от най-влиятелните мислители в областта на съвременното кинообразование – формулира в книгата си **„Хипотезата кино. Малък трактат за предаването на киното в училище и другаде“** разбирането, че срещата на учениците с киното не трябва да бъде сведена до усвояване на готови знания, термини или правилни отговори. Бергала, който е свързан с *Cahiers du cinéma*, преподавал е в Сорбоната и La Fémis и е работил като съветник по кино към френското Министерство на образованието в периода на въвеждане на изкуствата в училище, поставя киното в центъра на една по-свободна и жива педагогика.

В неговата теория кинообразованието е преди всичко среща с изкуството – среща, в която учителят не е просто преподавател на съдържание, а посредник между ученика и филма; човек, който споделя отношение, чувствителност и личен опит. В тази перспектива

киното не се подрежда вертикално като урок, който трябва да бъде „усвоен“, а хоризонтално – като общо пространство за гледане, разговор, откритие и споделяно учене. Именно върху тази идея стъпва и нашият модел: филмът не е само материал за анализ, а повод учениците да гледат внимателно, да задават въпроси, да срещат различни гледни точки и да откриват думи за собственото си преживяване.

Преди думите идва наблюдението – и едва тогава погледът става мисъл

Точно това се опитахме да изградим и в нашата иновация – класна стая, в която образите пораждаат въпроси, въпросите водят до разговор, а разговорът постепенно създава общност. Киното ни помогна да говорим за важни теми, да виждаме различни гледни точки и да превръщаме ученето в процес на сътрудничество, рефлексия и смисъл.

След края на прожекцията остава най-важното – какво сме видели, какво сме почувствали, какво сме разбрали за другите и какво сме готови да променим в начина, по който гледаме света.

След края на
остава
какво сме
какво сме
какво сме разбрали
и какво сме готови
в начина, по който

прожекцията
най-важното –
видели,
почувствали,
за другите
да променим
гледаме света.

*„Кинообразованието в нашето училище
не е добавка към учебния процес.
То е начин да направим ученето
по-смислено, по-човешко,
и по-свързано със света на децата.“*

ДАНИЕЛ СИМЕОНОВ, РЪКОВОДИТЕЛ НА ИНОВАЦИЯТА

14

ГЛАВИ

20

УРОКА

7

ФИЛМА

Киното като учебна среда

Модел, уроци и рефлексии за учене през образи